

เอกสาร
สรุปเนื้อหา
ที่ต้องรู้

รายวิชา **ทักษะการเรียนรู้**

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทร31001)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 12/2559

เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้

รายวิชา ทักษะการเรียนรู้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

รหัสวิชา ทร31001

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนนี้จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

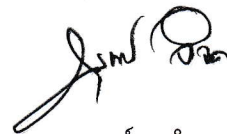
ลิขสิทธิ์เป็นของสำนักงาน กศน.สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับการศึกษา สำนักงาน กศน. ในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว และเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กศน. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้สูงขึ้น สำนักงาน กศน. จึงได้จัดทำสรุปเนื้อหา ที่ต้องรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อได้สะดวก รวดเร็ว อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดีขึ้น

สรุปเนื้อหาที่ต้องรู้ มีเนื้อหาจากการนำหนังสือเรียนของสำนักงาน กศน. มาสรุปเนื้อหา ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องตามผังการออกข้อสอบในแต่ละรายวิชาของสำนักงาน กศน. สำหรับ เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้นี้ สำนักงาน กศน. ได้จัดทำรายวิชาบังคับ ทั้งสิ้น 5 สาขา รวม 42 รายวิชา ทั้งนี้ สำนักงาน กศน. ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ครูผู้สอน และ ผู้เกี่ยวข้อง มาสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้ ในรายวิชาดังกล่าว

สำนักงาน กศน. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้เรียน กศน. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามสมควร จึงขอขอบคุณ สถาบัน กศน. ภาคทุกภาค สถาบันการศึกษาทางไกล ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง มา ณ โอกาสนี้

(นายสุรพงษ์ จำจด)

เลขาธิการ กศน.

สิงหาคม 2559

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

คำแนะนำการใช้เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้

บทที่ 1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง	1
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการของการเรียนรู้ด้วยตนเอง	1
เรื่องที่ 2 ทักษะพื้นฐานทางการศึกษาหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหาและเทคนิค การเรียนรู้ด้วยตนเอง การวางแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	4
เรื่องที่ 3 ทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	7
กิจกรรมท้ายบทที่ 1	9
บทที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้	11
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ ประเภทแหล่งเรียนรู้	11
เรื่องที่ 2 ข้อควรคำนึงในการศึกษาเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งนวัตกรรมและเทคโนโลยี	15
กิจกรรมท้ายบทที่ 2	16
บทที่ 3 การจัดการความรู้	18
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ และหลักการของการจัดการความรู้	18
เรื่องที่ 2 ทักษะการจัดการความรู้ด้วยตนเอง และด้วยการรวมกลุ่มปฏิบัติการ	21
เรื่องที่ 3 การสรุปองค์ความรู้ของกลุ่มจัดทำสารสนเทศองค์ความรู้ในการพัฒนาตนเอง	23
กิจกรรมท้ายบทที่ 3	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การคิดเป็น	30
เรื่องที่ 1 ความเชื่อพื้นฐานทางการศึกษาผู้ใหญ่/การศึกษานอกระบบที่เชื่อมโยงมาสู่ปรัชญาคิดเป็น	30
เรื่องที่ 2 ความหมาย ความสำคัญของการคิดเป็น	33
เรื่องที่ 3 การรวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหาของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและคิดวิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลด้านตนเอง วิชาการและสังคมสิ่งแวดล้อม	35
เรื่องที่ 4 กระบวนการและเทคนิคการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ประการของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อประกอบการคิดการตัดสินใจ	41
เรื่องที่ 5 การกำหนดแนวทางทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสุขอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน/สังคม	44
กิจกรรมท้ายบทที่ 4	46
บทที่ 5 การวิจัยอย่างง่าย	50
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญการวิจัยอย่างง่าย กระบวนการและขั้นตอนของการดำเนินงาน	50
เรื่องที่ 2 สถิติง่าย ๆ เพื่อการวิจัย	52
เรื่องที่ 3 การสร้างเครื่องมือการวิจัย	53
เรื่องที่ 4 การเขียนโครงการวิจัยอย่างง่าย	55
เรื่องที่ 5 ทักษะการวิจัยในอาชีพ การเขียนรายงานการวิจัยอย่างง่าย และการเผยแพร่ผลงานการวิจัย	59
กิจกรรมท้ายบทที่ 5	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 ทักษะการเรียนรู้และศักยภาพหลักของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ	67
เรื่องที่ 1 ความสำคัญของศักยภาพหลักของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ	67
เรื่องที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพหลักของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ	68
เรื่องที่ 3 ตัวอย่างอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพหลักของพื้นที่	69
กิจกรรมท้ายบทที่ 6	78
บรรณานุกรม	79
คณะผู้จัดทำ	80

คำแนะนำการใช้เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้

เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้ฉบับนี้ เป็นการสรุปเนื้อหาจากหนังสือเรียน รายวิชาทักษะการเรียนรู้ ทร 31001 ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2554) เพื่อให้ผู้เรียน กศน. ทำความเข้าใจและเรียนรู้ในสาระสำคัญของเนื้อหารายวิชาทักษะการเรียนรู้

ในการศึกษาเอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้ฉบับนี้ ผู้เรียนควรปฏิบัติ ดังนี้

- ศึกษาโครงสร้างรายวิชาทักษะการเรียนรู้ ทร 31001 หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2554) ให้เข้าใจก่อน
- ศึกษารายละเอียดเนื้อหาในเอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้ ให้เข้าใจที่ละบท หลังจากนั้นทำกิจกรรมท้ายบท ให้ครบทุกกิจกรรม จำนวน 6 บทเรียน
- หากต้องการศึกษารายละเอียดเนื้อหารายวิชาทักษะการเรียนรู้เพิ่มเติม ผู้เรียน กศน. สามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากตำรา หรือหนังสือเรียนที่มีอยู่ในห้องสมุด กศน. ตำบล หรือจากครูผู้สอน

บทที่ 1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง

เรื่องที่ 1

ความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้เป็นเรื่องของทุกคน ศักดิ์ศรีของผู้เรียนจะมีได้เมื่อมีโอกาสในการเลือกเรียนในเรื่องที่หลากหลายและมีความหมายแก่ตนเอง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น มิได้เกิดขึ้นจากการฟังคำบรรยายหรือทำตาม ที่ครูผู้สอนบอก แต่อาจเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 1. การเรียนรู้โดยบังเอิญ** การเรียนรู้แบบนี้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ มิได้เกิดจากความตั้งใจ
- 2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง** เป็นการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจของผู้เรียน ซึ่งมีความปรารถนาจะรู้ในเรื่องนั้น ผู้เรียนจึงคิดหาวิธีการเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ หลังจากนั้น จะมีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย ตนเอง จะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ทวีความสำคัญในโลกยุคโลกาภิวัตน์ บุคคลซึ่งสามารถปรับตนเองให้ตามทันความก้าวหน้าของโลก โดยใช้สื่ออุปกรณ์ยุคใหม่ได้ จะทำให้เป็นคนที่มีคุณค่าและประสบความสำเร็จได้อย่างดี
- 3. การเรียนรู้โดยกลุ่ม** การเรียนรู้แบบนี้เกิดจากการที่ผู้เรียนรวมกลุ่มกัน แล้วเชิญผู้ทรง คุณวุฒิมายบรรยายให้กับสมาชิก ทำให้สมาชิกมีความรู้เรื่องที่วิทยากรพูด
- 4. การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา** เป็นการเรียนแบบเป็นทางการ มีหลักสูตรการประเมินผล มีระเบียบการเข้าศึกษาที่ชัดเจน ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนด เมื่อปฏิบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนด ก็จะได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตร

การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความต้องการและความถนัด มีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- 1. ลักษณะที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีจุดเน้น** ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน โดยเป็นผู้รับผิดชอบและควบคุมการเรียนของตนเอง โดยการวางแผนปฏิบัติการเรียนรู้และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเรียนด้วยตนเองเพียงคนเดียวตามลำพัง และผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะได้จากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้

2. ในอีกลักษณะหนึ่ง เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพที่มีอยู่ในตัวผู้ที่เรียนด้วยตนเองทุกคน ซึ่งมีอยู่ในระดับที่ไม่เท่ากันในแต่ละสถานการณ์การเรียน เป็นลักษณะที่สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ และจะพัฒนาได้สูงสุดเมื่อมีการจัดสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อกัน

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสำคัญ ดังนี้

1. บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า มีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูงกว่า สามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าคนที่เรียนโดยเป็นเพียงผู้รับ หรือรอการถ่ายทอดจากครู

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยา และกระบวนการทางธรรมชาติ ทำให้บุคคลมีทิศทางของการบรรลุคุณภาพ จากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่งคือเมื่อตอนเด็ก ๆ เป็นธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพิงผู้อื่น ต้องการผู้ปกครองปกป้องเลี้ยงดูและตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครองและผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง

3. การเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น หลักสูตรห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระมหาวิทยาลัยเปิด ล้วนเน้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้มนุษย์อยู่รอด สามารถปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีลักษณะอย่างไร

การเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ลักษณะที่เป็นบุคลิก คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน
2. ลักษณะที่เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนด้วยตนเอง

องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยตนเองมีอะไรบ้าง

ผู้เรียนควรมีการวิเคราะห์ความต้องการ วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดจุดมุ่งหมาย และการวางแผน ในการเรียน มีความสามารถในการแสวงหาแหล่งวิทยาการ และมีวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีเพื่อนเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกัน และมีครูเป็นผู้ชี้แนะ อำนวยความสะดวก

สะดวกและให้คำปรึกษา ทั้งนี้ครูอาจต้องมีการวิเคราะห์ความพร้อม หรือทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองได้

ลักษณะสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ผู้เรียนมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นฐานความต้องการของกลุ่มผู้เรียน
  2. การเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ ความแตกต่างในความสามารถ ความรู้พื้นฐาน ความสนใจเรียน วิธีการเรียนรู้ จัดเนื้อหาและสื่อให้เหมาะสม
  3. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การสืบค้นข้อมูล ฝึกเทคนิคที่จำเป็น เช่น การสังเกต การอ่านอย่างมีจุดประสงค์ การบันทึก เป็นต้น
  4. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การกำหนดให้ผู้เรียนแบ่งความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ การทำงานเดี่ยว และทำงานเป็นกลุ่มที่มีทักษะการเรียนรู้ต่างกัน
  5. การพัฒนาทักษะการประเมินตนเอง และการร่วมมือในการประเมินกับผู้อื่น
- กระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยดำเนินการ ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการในการเรียน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
3. การออกแบบแผนการเรียน โดยเขียนสัญญาการเรียน เขียนโครงการเรียนรู้
4. การดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ
5. การประเมินผล

กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กระบวนการในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ ด้วยตนเอง ทั้งกระบวนการวางแผน การเลือกแหล่งทรัพยากรทางความรู้ การปฏิบัติงานตามที่กำหนด ตลอดจนการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง ประกอบด้วย 5 เรื่อง คือ

1. การวินิจฉัยความต้องการในการเรียน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
3. การออกแบบแผนการเรียน
4. การดำเนินการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ
5. การประเมินผลการเรียนรู้

เรื่องที่ 2

ทักษะพื้นฐานทางการศึกษาหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหาและเทคนิคการเรียนรู้ด้วยตนเอง การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ทักษะพื้นฐานทางการศึกษาหาความรู้

ในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงความสำคัญอย่างมากของบรรดาผู้ใฝ่เรียนรู้ทั้งหลาย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์พื้นฐานทางการศึกษาหาความรู้ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ว่านี้ หมายถึง ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนนั่นเอง

บุคคลจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างน้อย 8 ประการ คือ

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ หมายถึง เป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้ กล้าที่จะทดลอง ชอบลองผิดลองถูก ฟังและคิดแต่เรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชน สนใจในเรื่องที่ตนอยากรู้ อดทน ค้นคว้าเพื่อหาคำตอบมาให้ได้

2. มีมีโนทัศน์ของตนเองในด้านการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความมั่นใจ แน่ใจ และสามารถจัดการตัวเองในทุก ๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม เช่น ความมีวินัยในตนเอง การจัดสรรเวลา และกล้าที่จะลงทุนเพื่อตนเอง เป็นต้น

3. ความคิดริเริ่มและเรียนรู้ด้วยตนเอง ชอบทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย มีความคิดที่เห็นความแตกต่างในความเหมือน และความเหมือนในความแตกต่าง รักการอ่าน และวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

4. มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มีความมุ่งมั่นว่า ตนเองสามารถกระทำ ได้ มีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาระดับ ชอบเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ และไม่อายที่จะขอความรู้จากผู้อื่น

5. รักการเรียนรู้ เห็นเรื่องราวรอบ ๆ ตัวเป็นองค์ความรู้ คิดและดัดแปลงประสบการณ์ของผู้อื่นมาเป็นประสบการณ์ของตนเอง

6. ความคิดสร้างสรรค์ คือ คิดบวกตลอดเวลา กล้าตัดสินใจในเรื่องที่ตนเองเชื่อมั่นว่ากระทำได้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้ของตนเอง

7. การมองอนาคตในแง่ดี เข้าใจและมั่นใจโอกาสการเรียนรู้ของตนเอง เชื่อว่าการศึกษาคือช่วยเปลี่ยนชีวิตคนในสังคม รวมทั้งเชื่อว่ามนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต

8. ความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา สามารถใช้ทักษะพื้นฐาน คือ การฟัง อ่าน และเขียน ที่จำเป็นในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี และมองปัญหา ในลักษณะปัญหาคือการเรียนรู้

ทักษะการแก้ปัญหาและเทคนิคในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ทักษะในการแก้ปัญหานั้น นักจิตวิทยาให้ความเห็นว่า เป็นกระบวนการทางสมองที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับจินตนาการ การจัดกระบวนการคิดเพื่อนำไปสู่การกระทำ รวมทั้งเป็นการรวบรวมความคิดและทางเลือก วิธีการเพื่อแก้ปัญหานั้น ๆ ทักษะการแก้ไขปัญหามีประกอบด้วย 7 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1. การทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
2. การกำหนดปัญหาให้ถูกต้องและชัดเจน
3. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
4. การหาวิธีแก้ไขปัญหที่เป็นไปได้
5. การเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดีที่สุด
6. การวางแผนการปฏิบัติและลงมือดำเนินการ
7. การติดตามและประเมินผล

เทคนิคในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เทคนิคที่นิยมใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น

1. การบันทึกการเรียนรู้ คือ บันทึกที่ผู้เรียนจัดทำขึ้น เพื่อใช้บันทึกข้อมูล ความคิด เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างไกลออกไป หรือการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
2. การทำรายงาน เป็นการนำข้อมูลความรู้ที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ถูกต้อง และเรียบเรียงอย่างมีแบบแผน ความยาวของรายงานขึ้นอยู่กับขอบเขตของหัวข้อรายงาน
3. ทำสัญญาการเรียนรู้ เป็นการทำข้อตกลงที่ผู้เรียนได้ทำไว้กับครู ว่าเขาต้องปฏิบัติอย่างไรบ้างในการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สำหรับครูสัญญาการเรียนรู้ไว้เพื่อติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าการเรียนของผู้เรียน

4. สร้างห้องสมุดของตนเอง เป็นการรวบรวมรายชื่อ ข้อมูลแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่คิดว่า จะเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจ เพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

5. หาแหล่งความรู้ในชุมชน ไว้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ที่ต้องการ แหล่งความรู้ใน ชุมชน มีหลายประเภท อาจเป็นผู้รู้ ผู้ชำนาญในอาชีพต่าง ๆ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

6. หาเพื่อนร่วมเรียน หรือคู่หูเรียนรู้ ซึ่งควรเป็นผู้ที่มีความสนใจ ที่จะเรียนรู้ในเรื่อง เดียวกันหรือคล้ายกัน และต้องสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประสานงานกันได้ด้วย วิธีการต่าง ๆ ได้ อย่างสะดวก รวดเร็ว

7. เรียนรู้จากการฝึกฝนและปฏิบัติจริง ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ ทักษะ ความชำนาญที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะในรายวิชา หรือเรื่องที่คุณเรียนมีจุดมุ่งหมายให้ ตนเองทำได้ ปฏิบัติได้

การวางแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง

เพื่อให้การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เรียนควรดำเนินการ วางแผน การเรียนรู้ด้วยตนเองตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การประเมินความต้องการของตนเองเพื่อให้รู้ถึงความต้องการในการเรียนรู้ว่า มีเป้าประสงค์อยู่จุดใด

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นจุดหมายปลายทางของผู้เรียนที่จะใช้กระบวนการ เรียนรู้ไปสู่จุดหมายนั้น

3. การกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ โดยกำหนดระดับความยากง่าย ชนิดของสิ่งที่ ต้องการเรียนความต้องการความช่วยเหลือ แหล่งทรัพยากร ประสบการณ์ที่จำเป็นในการเรียนรู้

4. การจัดการในการเรียน โดยกำหนดระยะเวลาที่ต้องการให้มีการสอน กิจกรรมการ เรียนตามประสบการณ์ที่ผ่านมา พร้อมทั้งกำหนดว่ากิจกรรมควรสิ้นสุดเมื่อใด

5. การเลือกวิธีการเรียน อุปกรณ์การเรียน เทคนิคการเรียนรู้และทรัพยากรการเรียนรู้ ที่ต้องใช้

6. การกำหนดวิธีการควบคุมสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และทางด้านอารมณ์

7. การกำหนดวิธีการตรวจสอบตนเอง โดยกำหนดวิธีการรายงาน/บันทึกการสะท้อนตนเอง จะใช้เทคนิคการสะท้อนกลับแบบไหน การให้โอกาสได้ฝึกตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การกำหนดหลักการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเสนอแนวคิดเพื่อให้การเรียนรู้ชัดเจนขึ้น

8. การกำหนดขอบเขตและบทบาทของผู้ช่วยเหลือในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เรื่องที่ 3

ทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การฟัง

การฟัง เป็นการรับรู้ความหมายจากเสียงที่ได้ยิน การได้ยินเป็นการเริ่มต้นของการฟัง การฟังเป็นกระบวนการทำงานของสมองอีกหลายขั้นตอนเนื่องจากการได้ยินเป็นความสามารถที่จะรับรู้สิ่งที่ ได้ยิน ดีความและจับความสิ่งที่รับรู้ นั้น เข้าใจและจดจำไว้ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา

การพูด

การพูด เป็นพฤติกรรมสื่อสารที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไป ผู้พูดสามารถใช้ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา ในการส่งสารติดต่อไปยังผู้ฟังได้ชัดเจนและรวดเร็ว การพูด หมายถึง การสื่อความหมายของมนุษย์โดยการใช้เสียงและกิริยาท่าทางเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึกไปสู่ผู้ฟัง

การอ่าน

การอ่าน คือ กระบวนการรับรู้ข่าวสารซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความคิดเห็นที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ปัจจุบันการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต เนื่องจากการอ่านจะช่วยส่งเสริมการแสวงหาข้อมูล เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง

การทำแผนผังความคิด (Mind Mapping) คือ การเอาความรู้มาสรุปรวมเป็นหมวดหมู่เพิ่มการใช้สี และใช้รูปภาพมาประกอบ เพื่อช่วยให้เรามองเห็นภาพรวมได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งแผนผังความคิดจะมีส่วนช่วยให้ความคิดและความจำของผู้เรียนรู้ด้วยตนเองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะแผนผังความคิด คือ การถ่ายทอดความคิด หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสมองลงกระดาษ โดยการใช้ภาพ สี เส้น และการโยงใย ใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อย ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

กฎการทำแผนผังความคิด (Mind Mapping)

1. เริ่มด้วยภาพสีตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. ใช้ภาพให้มากที่สุด ในแผนผังความคิด ตรงไหนที่ใช้ภาพได้ให้ใช้ก่อนคำหรือรหัส
3. ควรเขียนคำบรรจงตัวใหญ่ ๆ ถ้าเป็นคำภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่

4. เขียนคำเหนือเส้น แต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่น ๆ
5. คำควรมีลักษณะเป็น “หน่วย” เช่น คำละเส้น เพราะจะช่วยให้แต่ละคำเชื่อมโยงกับคำอื่น ๆ ได้อย่างอิสระ
6. ใช้สีให้ทั่วแผนผังความคิด เพราะสีจะช่วยยกระดับความจำ เพลินตา กระตุ้นสมอง
ซีกขวา
7. เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ควรปล่อยให้สมองคิดอย่างอิสระ อย่ามัวแต่คิดว่า จะเขียนลงตรงไหนดี หรือว่าจะใส่หรือไม่ใส่อะไรลงไป

กิจกรรมท้ายบทที่ 1

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนอธิบายความหมายของคำว่า “การเรียนรู้ด้วยตนเอง”

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนอธิบาย “ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 ให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญของ “ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4 ให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญของ “องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้

เรื่องที่ 1

ความหมาย ความสำคัญ ประเภทแหล่งเรียนรู้

ความหมายของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เปรียบเสมือนห้างสรรพสินค้าที่เป็นที่รวมสินค้ามากมายหลายชนิด เช่นเดียวกับกับแหล่งเรียนรู้ที่บรรจุความรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงพอสรุปถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ได้ ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมความรู้ต่าง ๆ มากมาย ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ตามความถนัดของตนเองได้ตลอดชีวิต
2. เป็นศูนย์รวมในการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษาและชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับคนในชุมชน
3. ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างมีความสุข
4. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้
5. เป็นการปลูกฝังนิสัยการรักชุมชน รักท้องถิ่น มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหา ในชุมชนและเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน
6. ผู้เรียนรู้มีการยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ หรือแนวคิดใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์
7. ช่วยให้ผู้เรียนประหยัดค่าใช้จ่ายในการหาซื้อหนังสือเรียนมาศึกษาหาความรู้ โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. แบ่งตามลักษณะทางกายภาพและวัตถุประสงค์ 5 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มบริการข้อมูล เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์วิทยาศาสตร์ฯ สถานประกอบการ เป็นต้น
- 2) กลุ่มงานศิลปวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ ศาสนสถาน ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น
- 3) กลุ่มข้อมูลท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน สื่อพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
- 4) กลุ่มสื่อ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
- 5) กลุ่มสหนาการ เช่น ศูนย์กีฬา สวนสาธารณะ ศูนย์นันทนาการในหมู่บ้าน เป็นต้น

2. แบ่งตามลักษณะแหล่งเรียนรู้ 6 ประเภท คือ

- 1) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง และสามารถถ่ายทอดความรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ จนเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต สามารถสื่อความหมายให้ผู้มารับบริการได้อย่างดี จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด
- 2) แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ดิน อากาศ ป่าไม้ แร่ธาตุ เป็นต้น
- 3) แหล่งเรียนรู้ประเภทวัตถุ วัสดุและสถานที่ หมายถึง อาคาร สิ่งก่อสร้าง ที่เราสามารถหาคำตอบได้จากการได้เห็น ได้ยิน หรือการสัมผัส เช่น อุทยานแห่งชาติ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น
- 4) แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทั้งภาพและเสียง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- 5) แหล่งเรียนรู้ประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ นวัตกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นสื่อที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการจินตนาการและเกิดแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เป็นต้น
- 6) แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาสภาพของท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน สังคม เช่น การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด กิจกรรมส่งเสริมการเลือกตั้ง เป็นต้น

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้มีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การนำผู้เรียนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง
2. ใช้แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ฝึกงานของผู้เรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ตรง
3. การนำภูมิปัญญามาสู่การเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งนำผู้เรียนไปศึกษาจากภูมิปัญญา การให้ผู้เรียนไปฝึกงานกับภูมิปัญญา และการเชิญภูมิปัญญามาให้ความรู้ในสถานศึกษา

การเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

การให้ผู้เรียนเข้าไปใช้บริการสารสนเทศในแหล่งเรียนรู้ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูล ข่าวสารและความรู้ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนโดยตรง นอกจากห้องสมุดแล้ว แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทุกแหล่ง ทุกประเภท ถือว่าเป็นสารสนเทศทั้งสิ้น เพราะองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ทุกอย่างสามารถสื่อความหมายให้รู้ถึงเรื่องราวตามเจตนารมณ์ของแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ ทั้งหมด

การเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องสืบหาข้อมูลเบื้องต้นให้ได้ว่า สารสนเทศที่ต้องการจะรู้ อยู่ที่แหล่งเรียนรู้ใด ซึ่งทำได้โดยการสอบถามจากผู้รู้ เพื่อน บรรณารักษ์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง หรือค้นหาจากอินเทอร์เน็ต
2. ผู้เรียนจะเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างไร อาจเข้าถึงโดยสอบถามโดยตรง ค้นหาจากหมวดหมู่ของเอกสาร หรือจากอินเทอร์เน็ต
3. การค้นหาสารสนเทศแต่ละประเภทควรใช้เครื่องมืออะไร เนื่องจากข้อมูลสารสนเทศแต่ละประเภทสามารถเข้าถึงได้ในวิธีที่แตกต่างกัน
4. หากจำเป็นต้องเข้าถึงสารสนเทศผ่านการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้จักวิธีการค้นหาสารสนเทศอย่างถูกวิธี เช่น ค้นหาผ่านกูเกิ้ล (Google) เป็นต้น
5. หากจำเป็นต้องสืบค้นสารสนเทศผ่านห้องสมุดประชาชน ผู้เรียนสามารถสืบค้นได้ด้วยคอมพิวเตอร์ หรือการสืบค้นตัวบรรณาการ ซึ่งสามารถสืบค้นได้ ทั้งจากบัตรชื่อเรื่อง บัตรผู้แต่งหรือบัตรเรื่อง หรือบัตรหัวเรื่อง โดยใช้โปรแกรมบริการงานห้องสมุด หรือ PLS (Public Library Service)

6. การเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในเรื่องที่ต้องการโดยตรง

การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ของตนเอง

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ต เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนเราเป็นอย่างมาก ในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการศึกษาหาความรู้และค้นคว้าข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ๆ ที่สำคัญทุกวันนี้เราสามารถเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในบ้านเรือน ซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว ค้นหาได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและยอดเยี่ยมที่สุดในยุคปัจจุบัน

เครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลมากมายมหาศาล ไม่สามารถเปรียบกับแหล่งข้อมูลประเภทอื่น ๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ให้เข้าด้วยกันได้

วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ผู้เรียนต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งสามารถทำได้หลายลักษณะ ดังนี้

1. การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การใช้อินเทอร์เน็ตลักษณะนี้ ควรใช้ในกรณีต้องการค้นหาข้อมูลที่ไม่สามารถจะสอบถามใครได้ และไม่สามารถค้นหาด้วยแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ
2. อีเล็กทรอนิกส์เมล (E-mail) เป็นวิธีการส่งข้อมูล ข่าวสาร ภาพ เสียงหรือเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านระบบ E-mail ที่สะดวก รวดเร็วและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดในปัจจุบัน
3. การถ่ายโอนข้อมูล เป็นการคัดลอกงาน ข้อมูล โปรแกรมจากเครื่องหนึ่งไปยังอีกเครื่องหนึ่งด้วยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สะดวก รวดเร็ว ถูกต้องตามต้นฉบับทุกประการ
4. การพูดคุยกันที่เรียกว่าห้องสนทนา เป็นวิธีการติดต่อสื่อสารหรือโต้ตอบกันได้อย่างเป็นปัจจุบัน และสามารถพูดคุยได้ตลอดเวลาที่มีการเปิดใช้เครื่องมือ
5. กระดานข่าว เป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล เป็นตัวอักษร ภาพหรือเสียงจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างสะดวก รวดเร็ว
6. การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารหรือการดำเนินกิจกรรมผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือเว็บไซต์ที่สร้างขึ้นมา

7. การติดตามข่าวสารข้อมูล ทุกคนสามารถติดตามข่าวสาร ข้อมูลได้ทุกพื้นที่ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก

8. การบริการอื่น ๆ ทั่วไป ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถให้บริการงานทุกงาน ได้ตลอดเวลา

โทษของการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างไม่ระมัดระวัง

1. โรคติดอินเทอร์เน็ต การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเวลานาน ๆ จนหยุดไม่ได้ หรือหยุดได้ ต่อมากลับไปใช้อินเทอร์เน็ตอีก จนทำให้เสียเวลา เสียงาน

2. อินเทอร์เน็ตในที่นี้ หมายความรวมถึง ระบบออนไลน์ หรือระบบเทคโนโลยีที่ สื่อสารกันระหว่างคอมพิวเตอร์ผ่านสายโทรศัพท์ หากผู้ใช้บริการใช้อินเทอร์เน็ตยาวนานต่อเนื่อง หลายชั่วโมงต่อวัน มีความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตนาน ๆ ไม่สามารถควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตได้ เกิดอาการหงุดหงิดหากต้องใช้อินเทอร์เน็ตน้อยลงในแต่ละวัน หมกมุ่นกับอินเทอร์เน็ต หรือเหตุผล อื่นหลาย ๆ เรื่อง อาจจัดเป็นพวก ที่ติดอินเทอร์เน็ตได้

3. การใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เช่น เผยแพร่ภาพลามก อนาจาร อาจได้รับโทษจากการกระทำซึ่งตามกฎหมายมีโทษถึงขั้นติดคุก

เรื่องที่ 2

ข้อควรคำนึงในการศึกษาเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งนวัตกรรมและเทคโนโลยี

การเข้าไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องแสวงหาแหล่งข้อมูลที่มีเนื้อหาสาระตรงกับองค์ความรู้ที่ผู้เรียนต้องการ ให้มากที่สุด

2. ผู้เรียนต้องพิจารณาให้รอบคอบในการใช้ข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่ค้นหา

3. ผู้เรียนต้องศึกษากฎ กติกา หรือข้อบังคับในการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เข้าใจก่อน ตัดสินใจใช้ความรู้จากแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ

4. ก่อนเข้าไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ ให้ศึกษารายละเอียดของวิธีใช้แหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน

5. การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนต้องพยายามติดตาม ความก้าวหน้าของข้อมูลและวิธีใช้แหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้น การรู้จักและพิจารณาใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง เหมาะสมกับกิจกรรมหรืองานที่ได้รับมอบหมาย จะช่วยให้การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

กิจกรรมท้ายบทที่ 2

---

1. ให้ผู้เรียนสรุปความหมายและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ มาพอเข้าใจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แหล่งเรียนรู้ที่แบ่งตามลักษณะแหล่งการเรียนรู้ มีกี่ประเภท และสามารถเลือกใช้แหล่งเรียนรู้แต่ละประเภท ให้เหมาะสมกับตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. จงบอกลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตกับการเรียนรู้ด้วยตนเองว่ามีกี่วิธี แต่ละวิธีมีวิธีการใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารอย่างไม่ระมัดระวัง มีโทษอย่างไรบ้าง อธิบาย และยกตัวอย่างมาอย่างน้อย 3 ชนิด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 3 การจัดการความรู้

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ และหลักการของการจัดการความรู้

ความหมายของการจัดการความรู้

การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการในการเข้าถึงความรู้และการถ่ายทอดความรู้ที่ต้องดำเนินการร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงาน จึงเริ่มต้นจากการบ่งชี้ความรู้ที่ต้องใช้ การสร้างและการแสวงหาความรู้ การประมวลเพื่อกลั่นกรองความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การสร้างช่องทางเพื่อการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดการสมัยใหม่ใช้กระบวนการทางปัญญาเป็นสิ่งสำคัญในการคิด การตัดสินใจ และส่งผลให้เกิดการกระทำ การจัดการจึงเน้นไปที่การปฏิบัติ

ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่ควบคู่กับการปฏิบัติ ซึ่งในการปฏิบัติจำเป็นต้องใช้ความรู้ที่หลากหลายสาขาวิชามาเชื่อมโยง บูรณาการเพื่อการคิดและตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติ จุดกำเนิดของความรู้ คือ สมอของคน เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในสมอ เมื่อนำไปใช้จะไม่หมดไป แต่จะเกิดความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หมายถึง การจัดการกับความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวคน และความรู้เด่นชัด นำมาแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และองค์กร ก่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ความรู้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) คือ ความรู้ที่เขียนอธิบายเป็นตัวอักษรได้ สามารถถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน เว็บไซต์ เป็นต้น จึงเรียกว่า ความรู้รูปธรรม

2. ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน/ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) คือ ความรู้และประสบการณ์ที่แฝงอยู่ในตัวคน พัฒนาเป็นภูมิปัญญา ฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ที่ได้มาจากประสบการณ์ พรสวรรค์ที่เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว

ความสำคัญของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ จะก่อให้เกิดการยกระดับความรู้ที่ส่งผลต่อเป้าหมายของการทำงาน คือเกิดการพัฒนาประสิทธิภาพของงาน คนเกิดการพัฒนา ส่งผลต่อเนื่องไปถึงองค์กร เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลที่เกิดจากการจัดการความรู้ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กร ซึ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น มี 3 ประการ คือ

1. **ผลสัมฤทธิ์ของงาน** จะเกิดผลสำเร็จที่รวดเร็วยิ่งขึ้น เกิดนวัตกรรมใหม่ในการทำงาน และวัฒนธรรมการทำงานที่มีความเอื้ออาทรต่อกันขึ้นในองค์กร
2. **บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเอง** และส่งผลรวมทั้งองค์กร กระบวนการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน จะทำให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในตนเอง เกิดความร่วมมือกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
3. **ยกระดับความรู้ของบุคลากรและองค์กร** ทำให้บุคลากรมีความรู้ร่วมกัน มีแนวทางในการพัฒนางานชัดเจนขึ้น มีองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้งาน และจัดระบบงานให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้

หลักการของการจัดการความรู้

หลักการของการจัดการความรู้ หมายถึง การให้คนหลากหลายทักษะ หลากหลายวิธีคิด ทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ร่วมกันพัฒนาวิธีการในรูปแบบใหม่ เกิดนวัตกรรมใหม่ และเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ตอบสนองความต้องการของตนเอง ผู้นำองค์กร ผู้รับบริการและสังคม โดยการเรียนรู้จากการทดลอง และขยายการเรียนรู้ไปสู่วิธีการปฏิบัติ สู่ความเป็นเลิศ โดยการเติมความรู้จากภายนอก จนเกิดเป็นความรู้ที่เหมาะสมตามสภาพที่ต้องการใช้

กระบวนการจัดการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้องค์กรเข้าถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นในองค์กร มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. **การบ่งชี้ความรู้** เป็นการพิจารณาว่าเป้าหมายการทำงานของเรา คืออะไร และถ้าจะให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องใช้อะไร และขณะนี้องค์กรมีความรู้อะไร รูปแบบใด อยู่กับใคร ทุกคนต้องเข้าใจและทุกเรื่องต้องชัดเจน
2. **การสร้างและแสวงหาความรู้** เป็นการจัดบรรยากาศ และวัฒนธรรมการทำงานของคน ในองค์กรให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวม ความรู้ประเภทต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ หรือการค้นหา เพื่อนำมาใช้งานได้ง่ายและรวดเร็ว

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นการประมวลความรู้ในรูปแบบเอกสารหรือ อื่น ๆ ให้เป็นมาตรฐาน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่าย

5. การเข้าถึงความรู้ เป็นการเผยแพร่ความรู้ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ เข้าถึงได้ง่ายและ สะดวก เช่น เว็บไซต์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ หากเป็นความรู้เด่นชัด อาจ จัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หากเป็นความรู้ฝังลึกในตัวคน อาจ จัดเป็นระบบแลกเปลี่ยนความรู้ การสอนงาน การสับเปลี่ยนงาน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ ต้องให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน การนำความรู้ไปใช้ทำให้เกิด การเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่หมุนเวียนต่อเนื่อง เรียกว่าเป็น “วงจรแห่งการเรียนรู้”

การรวมกลุ่มเพื่อการต่อยอดความรู้

หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อดึงความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคลออกมาเป็นองค์ความรู้ เพื่อนำมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมีบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ส่งเสริมให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานของคน ที่ ประสบผลสำเร็จมาเป็นบทเรียน และนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง จนเกิดวิธีการปฏิบัติงานใหม่ที่ ดี ขึ้นกว่าเดิม

การพัฒนาขอบข่ายความรู้ของกลุ่ม

การพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งยั่งยืนได้นั้น ต้องมีขอบข่ายความรู้ที่จำเป็นและสำคัญ ต่อการพัฒนา กลุ่ม ดังนี้

1. ความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มีความโปร่งใส ระบบบัญชีเป็นปัจจุบัน ตรวจสอบได้ มีความร่วมมือ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. ความรู้เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพทันสมัย ได้รับความ นิยมตรงตามความต้องการของตลาด ทำให้มีลูกค้า ผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

3. ความรู้เรื่องการตลาด ต้องมีความรู้เกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง ช่องทางการจำหน่ายและ ขยายตลาดให้มากขึ้น

4. การรักษามาตรฐานของสินค้า กลุ่มต้องมีความรู้ในเรื่องการผลิตสินค้าให้มี มาตรฐาน สินค้าจึงจะได้รับการยอมรับ เช่น ถ้าเป็นสินค้าที่ผลิตในชุมชน จะต้องมีมาตรฐานชุมชน เป็นเครื่องกำกับ

การจัดทำสารสนเทศเผยแพร่ความรู้

การจัดทำสารสนเทศ หมายถึง การจัดรวบรวมข้อมูลความรู้ และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติให้เป็นระบบ เพื่อสร้างช่องทางให้คนที่ต้องการใช้ความรู้เข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่าย และเกิดการแบ่งปันความรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ

การเผยแพร่ความรู้ เป็นการนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้บุคลากรในองค์กรได้รับรู้ โดยสามารถทำได้หลายทาง คือ การเขียนบันทึกรายงานการประชุม สัมมนา การฝึกอบรม การจัดทำเป็นบทเรียน รูปแบบหนังสือ บทความ วิดีทัศน์ การฝึกสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การสอบถาม การสัมภาษณ์ เป็นต้น

เรื่องที่ 2

ทักษะการจัดการความรู้ด้วยตนเองและด้วยการรวมกลุ่มปฏิบัติการ

ทักษะการจัดการความรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ด้วยตนเอง ต้องเริ่มจากการคิด แล้วลงมือปฏิบัติการ ปฏิบัติจะทำให้จดจำได้แม่นยำกว่า และมีการบันทึกความรู้ระหว่างปฏิบัติไว้ใช้ทบทวน หรือให้ผู้อื่นนำไปปฏิบัติตามได้ ขั้นสุดท้ายให้ย้อนกลับไปทบทวนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อตรวจหาจุดบกพร่อง และปรับปรุง พัฒนาจุดบกพร่องนั้นให้ได้ ทักษะในการจัดการความรู้ด้วยตนเอง สามารถฝึกได้ดังนี้

ฝึกสังเกต ใช้สายตา หู ในการสังเกตจะช่วยให้เข้าใจเหตุการณ์นั้น ๆ ได้

ฝึกการนำเสนอ เพื่อนำความรู้ไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น จะทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างกว้างขวางขึ้น

ฝึกตั้งคำถาม การตั้งคำถามให้ตนเองหรือผู้อื่นตอบ ทำให้ได้ขยายขอบข่ายความคิด ความรู้กว้างขึ้นไปอีก

ฝึกแสวงหาคำตอบ ต้องรู้ว่าความรู้หรือคำตอบมีแหล่งข้อมูลอยู่ที่ใดบ้าง เช่น จากเอกสาร อินเทอร์เน็ต หรือสอบถามจากตัวบุคคล เป็นต้น

ฝึกบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ เนื่องจากความรู้ที่มีอยู่หลากหลาย และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน จึงจำเป็นต้องรู้องค์รวมของเรื่องนั้น ๆ ยกตัวอย่าง เช่น ปุ๋ยหมัก ไม่เฉพาะมีความรู้เรื่องวิธีทำ แต่ต้องรู้เชื่อมโยงไปถึงวิธีการนำไปใช้หรือแนะนำผู้อื่น โยงไปถึงการกำหนดราคาเพื่อขาย การบรรจุภัณฑ์ทุกอย่างต้องบูรณาการกันทั้งหมด

ฝึกบันทึก การจดบันทึกความรู้จากการปฏิบัติของตนเอง ใช้เป็นหลักฐานร่องรอย การคิด การปฏิบัติ เพื่อการทบทวนการเรียนรู้ของตนเอง การเข้าถึงและการเรียนรู้ของบุคคลอื่น ด้วย

ฝึกการเขียน การเขียนงานของตนเองเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่นเป็นการเผยแพร่ความรู้ผ่านการอ่าน การเขียน

ทักษะการจัดการความรู้ด้วยการรวมกลุ่มปฏิบัติการ

การจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาในระดับกลุ่ม องค์กรหรือชุมชน มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ โดยการสำรวจ วิเคราะห์ปัญหาภายในกลุ่ม เรียงลำดับ ความสำคัญของปัญหา กำหนดความรู้ที่ต้องใช้แก้ปัญหา หรือพัฒนากลุ่ม

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ เมื่อกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาแล้ว จึงทำการสำรวจและแสวงหาความรู้ที่ต้องการจากหลาย ๆ แหล่ง

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ นำข้อมูลที่ได้จากการแสวงหาความรู้มาจัดระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการนำไปใช้

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ความรู้ที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ต้องมีการ ประมวลและกลั่นกรองก่อนนำมาใช้ ความรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ เป็นความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มได้

5. การเข้าถึงความรู้ ทุกคนในกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการเข้าถึงความรู้ในการ แก้ปัญหาและพัฒนากลุ่ม การเข้าถึงความรู้ได้ง่าย คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในตัวตน การศึกษาดู งานกลุ่มอื่น หรือการศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ความรู้ส่วนใหญ่อยู่ในสมองคน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการต่อยอดความรู้ให้แก่มิตรและกัน ทำได้หลายวิธี เช่น การประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน การสอนงานโดยรวมกลุ่มปฏิบัติการเรื่องที่สนใจ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดแนวคิดนำไปใช้โดย การปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น จนเกิดผลสำเร็จ ถือว่าเป็นผลสำเร็จจากการปฏิบัติที่เป็น เลิศ (Best Practice)

เรื่องที่ 3

การสรุปองค์ความรู้ของกลุ่ม จัดทำสารสนเทศขององค์ความรู้ในการพัฒนาตนเอง

การสรุปองค์ความรู้

การสรุปองค์ความรู้เป็นการต่อยอดความรู้ให้ตนเองและผู้อื่น โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดความรู้หลักที่จำเป็น หรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่ม หรือองค์กร
2. เสาะแสวงหาความรู้ที่ต้องการ
3. ปรับปรุง ดัดแปลงสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะต่อการใช้งานของตนเองและกลุ่ม
4. ประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมงานของตนเองและกลุ่ม
5. นำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัดขุมความรู้ออกมาบันทึกไว้
6. จัดบันทึก “ขุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งาน และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ให้ครบถ้วนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมากขึ้น

การสรุปองค์ความรู้ที่ได้ดำเนินการตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น ผู้เรียนสามารถนำมาจัดทำเป็นสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้คนเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและนำไปสู่การปฏิบัติได้

วิธีการหาความรู้ด้วยการจัดความรู้โดยการรวมกลุ่มนักปฏิบัติการ

ในการจัดการความรู้วิธีรวมกลุ่มปฏิบัติการ มีวิธีหาความรู้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยดึงความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลออกมา เป็นองค์ความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน จะต้องมีบุคคลที่คอยส่งเสริม และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีการหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การประชุมสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม
2. การไปศึกษาดูงาน มีการซักถามและจัดเวทีแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้จากคนไปสู่คน
3. การเล่าเรื่อง เป็นการรวมกลุ่มของผู้ปฏิบัติงานที่มีลักษณะคล้ายกัน แลกเปลี่ยนความรู้ โดยการเล่าเรื่องสู่กันฟัง มีการสกัดความรู้ วิธีการทำงานที่ประสบความสำเร็จของแต่ละคน ซึ่งอาจแตกต่างกันและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานของตนได้

4. ชุมชนนักปฏิบัติ เป็นการรวมกลุ่มของคนที่สนใจเรื่องเดียวกัน รวมตัวแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านการสื่อสารหลายช่องทาง เช่น การประชุมสัมมนา ตั้งชมรม หรือใช้เทคโนโลยีแลกเปลี่ยนความรู้กัน ในลักษณะของเว็บบอร์ด สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้เกิดความรู้และต่อยอดความรู้

5. การสอนงาน เป็นการถ่ายทอดความรู้ บอกวิธีการทำงาน ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน เปลี่ยนความรู้จากคนที่รู้มากสู่คนที่รู้น้อย

6. เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นการเชิญทีมอื่นมาแบ่งปันประสบการณ์ดี ๆ โดยการแนะนำ สอน บอกต่อ หรือเล่า เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการยกระดับความรู้และพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

7. การทบทวนการปฏิบัติงาน เป็นการทบทวนทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติงาน เพื่อทบทวนสิ่งที่ได้ปฏิบัติร่วมกัน และนำสิ่งที่ได้ไปพัฒนางานต่อไปได้

วิธีการจัดทำสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ความรู้

วิธีการจัดทำสารสนเทศ โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ วิธีการเผยแพร่สามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง ดังนี้

1. จัดทำเป็นแผ่นพับ แผ่นปลิว โดยสรุปองค์ความรู้ให้กระชับ เข้าใจง่าย
2. บันทึกเรื่องเล่า โดยจัดทำเป็นเอกสารรวมเล่ม จัดหมวดหมู่ให้สะดวกแก่การค้นหา
3. บันทึกการถอดบทเรียน โดยจัดทำเป็นเอกสาร และมีรายละเอียดของการถอดบทเรียนว่า ทำไม อย่างไร
4. วีซีดี โดยสรุปย่อกระบวนการค้นพบ อาจถ่ายทอดเป็นสารคดี บอกถึงวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งแนะนำแหล่งข้อมูลเพื่อการติดตาม
5. คู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อให้เห็นร่องรอยการทำงานที่ประสบความสำเร็จทุกขั้นตอน
6. ระบบอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของเว็บบอร์ด ช่วยให้เผยแพร่สะดวก รวดเร็ว
7. เผยแพร่ผ่านภูมิปัญญา โดยการบรรยาย หรืออภิปรายสอดแทรกความรู้ที่ค้นพบ เพื่อให้มาศึกษาดูงาน หรือฟังการบรรยายได้เห็นภาพและมีความรู้เพิ่มเติม
8. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของชุมชน เช่น วิทยุชุมชน เสียงตามสาย เป็นต้น

กรณีตัวอย่าง

ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดลำปาง ของนายสมโภชน์ ปานถม(ลุงอ้วน)

นายสมโภชน์ ปานถม หรือที่คนทั่วไปรู้จักในชื่อ ลุงอ้วน เกิดวันที่ 22 กันยายน 2494 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเลขที่ 253 บ้านห้วยรากไม้ หมู่ 5 ตำบลสบป่าด อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง เป็นผู้นำในการปลูกผักปลอดสารพิษและจัดทำศูนย์เรียนรู้การเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เกษตรกรผู้ปลูกผัก และผู้สนใจเกี่ยวกับการใช้สารอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ ลุงอ้วนยังได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย เช่น

ปี 2558 ได้รับรางวัล สาขาการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตร จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรางวัลการปลูกพืชผักและสมุนไพรไล่แมลง จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปี 2550 ได้รับคัดเลือกจากจังหวัดลำปางเป็นปราชญ์ชาวบ้าน และเป็นอนุกรรมการแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด

ปี 2549 ได้รับรางวัลหมอดินอาสาดีเด่น สาขาการจัดทำชุดการเรียนรู้ จากสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6

ปี 2548 ได้รับรางวัลการประกวดส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง (ผักปลอดสารพิษ) ประเภทบุคคล ในเขตพื้นที่อำเภอมะแมะ

จากผลงานที่ลุงอ้วน ได้รับมากมายหลายรางวัลและหลากหลายสาขานั้น ล้วนเกิดมาจากการ ไม่ยอมหยุดนิ่งที่จะเรียนรู้ โดยครั้งแรกที่ลุงอ้วนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอมะแมะ เห็นว่าชาวบ้านปลูกผัก โดยใช้ปุ๋ยเคมีกันมาก จึงมีแนวคิดที่จะปลูกผักปลอดสารพิษขึ้น โดยปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทดลองทำไปพร้อม ๆ กับการศึกษาหาความรู้ การดูงาน ถ้ามารู้เข้าฝึกอบรม สัมมนา ลองผิด ลองถูกเป็นเวลาหลายปี จนประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงนำประสบการณ์มาถ่ายทอดให้แก่คนในหมู่บ้านได้ ถึงแม้จะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนเป็นตัวอย่างของคนในหมู่บ้านแล้ว ลุงอ้วนยังไม่ยอมหยุดเรียนรู้ ได้เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ยังแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองทางข้อมูลข่าวสาร เข้ารับการฝึกอบรม รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้รู้หรือเจ้าหน้าที่ที่มาให้ความรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงในการทำงานตลอดเวลา เมื่อลุงอ้วนเกิดการตกผลึกความรู้ จึงคิดที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สนใจทั่วไป จึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกผักและผู้สนใจทั่วไป

ในการเรียนรู้ถึงการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการเกษตรอินทรีย์ หลักสูตรการผลิตปุ๋ยชีวภาพและสารอินทรีย์เพื่อใช้ในไร่นา หลักสูตรการเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น มีผู้สนใจมาศึกษาเรียนรู้ในศูนย์ ฯ เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ลุงอ้วนยังเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีการจัดการดิน วิทยากรการทำสารอินทรีย์เพื่อการเกษตร วิทยากรในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการกระบวนการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์จังหวัดลำปาง ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง และวิทยากรการผลิตปุ๋ยชีวภาพและสารอินทรีย์ ของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่เมาะ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้าน เกษตรกร ทั้งแบบไม่เป็นทางการในรูปแบบสภากาแฟ และแบบทางการ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยให้ความรู้ด้วย

จะเห็นว่าลุงอ้วน หรือนายสมโภชน์ ปานถม เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่ถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่น เป็นการขยายความรู้ให้แพร่หลายและขยายวงกว้างออกไปตามลำดับ

กิจกรรมท้ายบทที่ 3

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดลำปาง ของนายสมโภชน์ ปานถม แล้วตอบคำถาม ดังต่อไปนี้

1.1 ให้บอกวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายของนายสมโภชน์ ปานถม

1.2 ให้บอกวิธีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย ของนายสมโภชน์ ปานถม

2. ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างแผนผังความคิดเกี่ยวกับอาชีพในชุมชนมา 1 ตัวอย่าง

แนวทางการเฉลย

1.1 วิธีการเรียนรู้ของนายสมโภชน์ ปานถม (ลุงอ้วน) เริ่มต้นจาก

1) การทดลองปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อแก้ปัญหาการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกผักของคนในชุมชน โดยทำการทดลองไปพร้อมกับการศึกษาหาความรู้ จากการศึกษาดูงาน ถามผู้รู้ การฝึกอบรม สัมมนา และปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก จนประสบความสำเร็จ ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ และเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) การถ่ายทอดความรู้ให้คนในหมู่บ้าน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ให้บุคคลอื่น เป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้โดยการปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เป็นการ ต่อยอดความรู้ให้ตนเองและผู้อื่น

3) การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ ข้อมูลข่าวสาร จากข้อเสนอแนะของผู้รู้หรือเจ้าหน้าที่ที่มาให้ความรู้ จากการฝึกอบรม และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมมาปรับปรุงการทำงานของตนเอง จนตกผลึกเป็นความรู้ที่สามารถขยายผลให้ผู้สนใจทั่วไปได้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเกษตรอินทรีย์

1.2 วิธีการพัฒนาตนเอง เริ่มจากการวิเคราะห์ตนเองเพื่อรู้จุดอ่อน จุดแข็ง และความต้องการของตนเอง กำหนดเป้าหมาย แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ทำให้เกิดการแสวงหาความรู้ เพื่อเดินไปสู่จุดหมายและประสบความสำเร็จ การพัฒนาตนเองของลุงอ้วนเพื่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย สรุปได้ ดังนี้

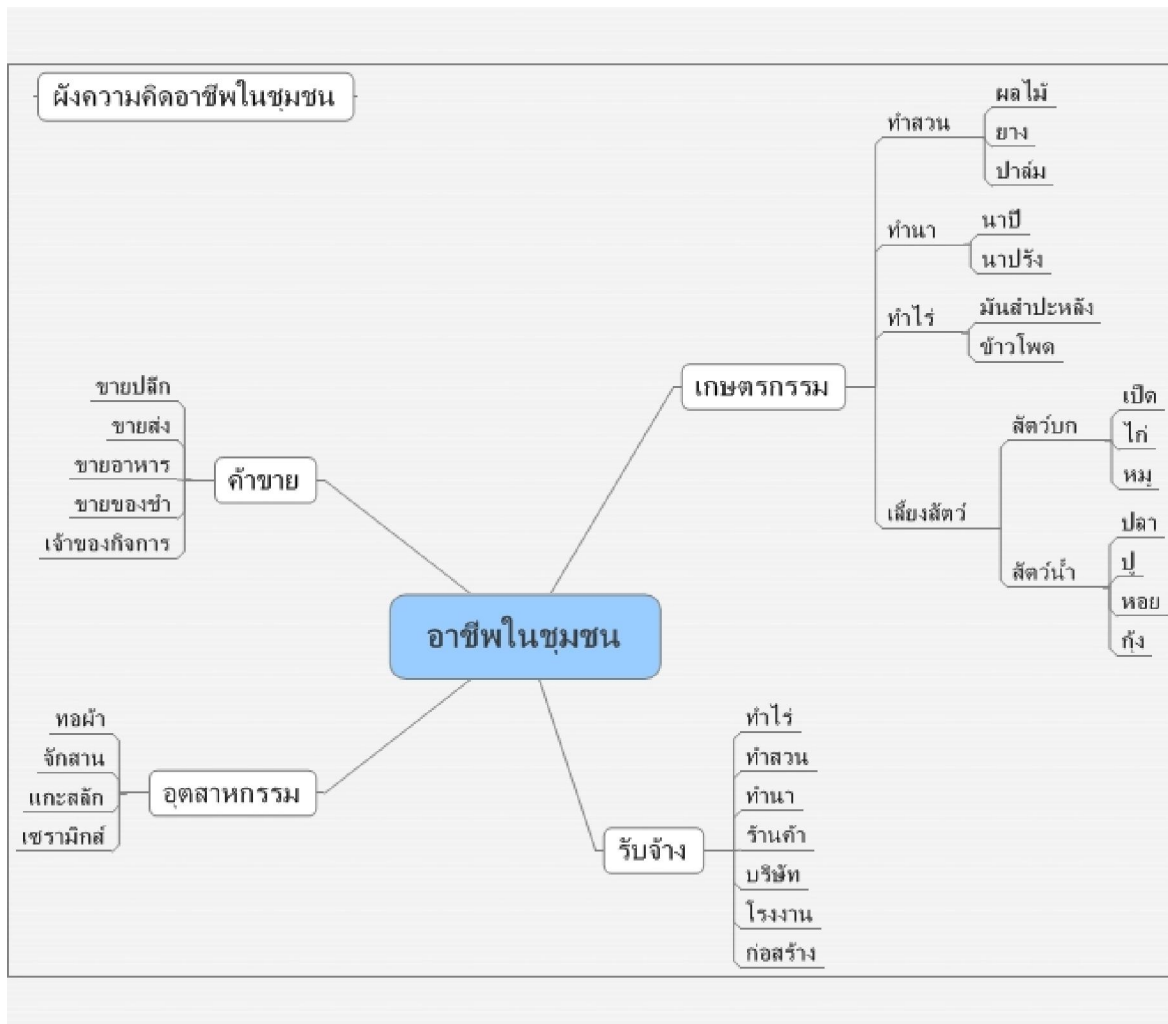
1) การวิเคราะห์ตนเอง รู้ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การใช้สารเคมีในการปลูกผักของคนในชุมชนและมีความต้องการแก้ปัญหา จึงกำหนดเป้าหมายในการทำงาน โดยการทดลองปลูกผัก

ปลอดภัยและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความต้องการเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากผู้รู้ การฝึกอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การทดลองปฏิบัติการปลูกผักปลอดภัยจนบรรลุเป้าหมายและกลายเป็นบุคคลตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) การนำความรู้และประสบการณ์ที่เป็นจุดแข็งของตนเองไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง โดยลงอ้วนได้ไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้รู้และเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความรู้ในการอบรม สัมมนา ทำให้ลงอ้วนมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเกษตรอินทรีย์ เป็นการรวบรวมองค์ความรู้และประสบการณ์ทั้งหมด จัดไว้อย่างเป็นระบบ ในรูปแบบหลักสูตรการฝึกอบรมที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตรอินทรีย์ การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่เป็นหลักสูตรต่าง ๆ ดังกล่าวเกิดจากการค้นคว้า แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และจากหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุน ทำให้เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์แบบ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและ บุคคลอื่น ๆ ได้เข้าถึงความรู้ได้อย่างเป็นระบบ

2. แผนผังความคิดเกี่ยวกับอาชีพในชุมชน

บทที่ 4 การคิดเป็น

เรื่องที่ 1

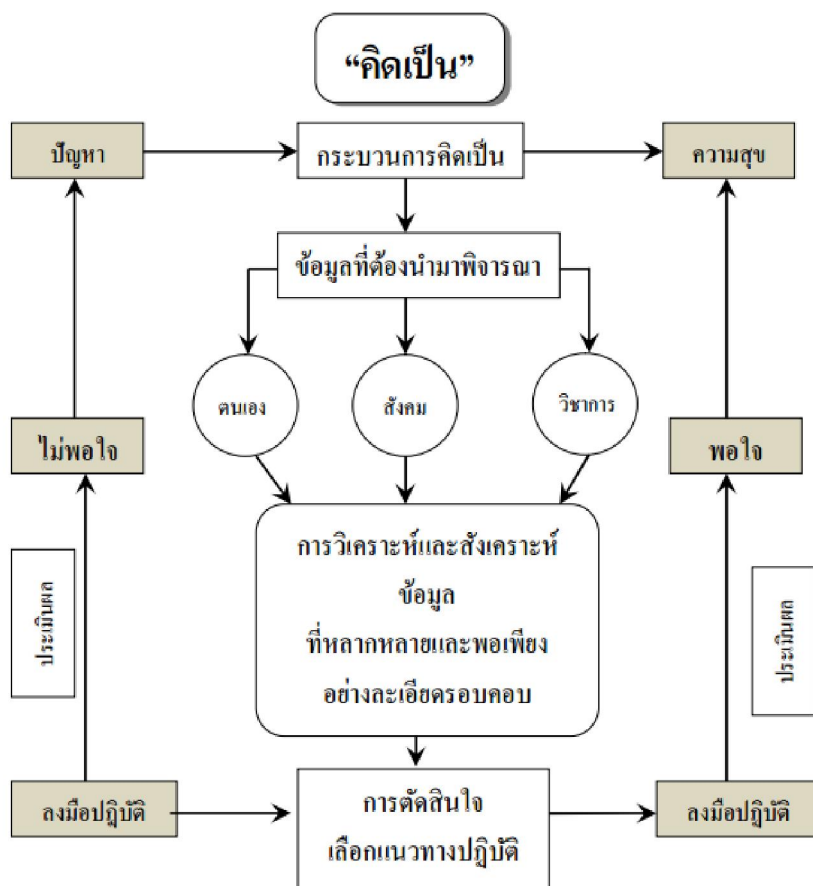
ความเชื่อพื้นฐานทางการศึกษาผู้ใหญ่/การศึกษานอกระบบที่เชื่อมโยง มาสู่ปรัชญาคิดเป็น

ในชีวิตประจำวันทุกคนต้องเคยพบกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาการเรียน การงาน การเงิน หรือแม้แต่การเล่นกีฬา หรือปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาขัดแย้งของเด็ก ปัญหาการแต่งตัวไปงานต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อเกิดปัญหาก็เกิดทุกข์ แต่ทุกคนก็จะมีวิธีแก้ไขปัญหา หรือแก้ทุกข์ด้วยวิธีการที่อาจจะแตกต่างกันไป และอาจให้ผลลัพธ์ที่เหมือนกันหรือต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเชื่อ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของบุคคลนั้น หรืออาจจะขึ้นอยู่กับทฤษฎีและหลักการของความเชื่อที่ต่างกันเหล่านั้น

“คิดเป็น” มาจากความเชื่อพื้นฐานเบื้องต้นที่ว่า คนมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดา แต่ทุกคนมีความต้องการสูงสุดเหมือนกัน คือ ความสุขในชีวิต คนจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับตัวและสังคม สิ่งแวดล้อมให้เข้าหากันอย่างผสมกลมกลืนจนเกิดความพอดี นำไปสู่ความพอใจและมีความสุข อย่างไรก็ตามสังคมสิ่งแวดล้อมไม่ได้หยุดนิ่ง แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดปัญหาเกิดความทุกข์ ความไม่สบายกายไม่สบายใจขึ้นได้เสมอ กระบวนการปรับตนเองกับสังคม สิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืน จึงต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและทันการณ์ คนที่จะทำได้เช่นนี้ ต้องรู้จักคิด รู้จักใช้สติปัญญา รู้จักตัวเองและธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี สามารถแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลายและพอเพียง อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
2. ข้อมูลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
3. ข้อมูลทางวิชาการ

ซึ่งเป็นหลักในการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อเลือกแนวทางการตัดสินใจที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา หรือสภาพการณ์ที่เผชิญอยู่อย่างรอบคอบ จนมีความพอใจแล้วก็พร้อมจะรับผิดชอบการตัดสินใจนั้นอย่างสมเหตุสมผล เกิดความพอดี ความสมดุลในชีวิตอย่างสันติสุข เรียกได้ว่า “คนคิดเป็น” ซึ่งกระบวนการคิดเป็น อาจสรุปได้ ดังนี้

อาจารย์ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ เคยกล่าวไว้ว่า “คิดเป็น” เป็นคำเฉพาะที่หมายรวมทุกอย่างไว้ในตัวแล้ว เป็นคำที่บูรณาการเอาการคิด การกระทำ การแก้ปัญหา ความเหมาะสม ความพอดี ความเชื่อวัฒนธรรม ประเพณี คุณธรรมจริยธรรม มารวมไว้ในคำว่า “คิดเป็น” หมดแล้ว นั่นคือ ต้องคิดเป็น คิดชอบทำเป็น ทำชอบ แก้ปัญหาได้อย่างมีคุณธรรมและความรับผิดชอบ ไม่ใช่เพียงแค่คิดอย่างเดียว เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ต้องนำมาประกอบการคิด การวิเคราะห์อย่างพอเพียงอยู่แล้ว

จากแผนภูมิดังกล่าวนี้ จะเห็นว่า **คิดเป็นหรือกระบวนการคิดเป็น**นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การคิด การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลประเภทต่าง ๆ ไม่ใช่การเรียนรู้จากหนังสือหรือลอกเลียนจากตำรา หรือรับฟังการสอนการบอกเล่าของครูแต่เพียงอย่างเดียว

2. ข้อมูลที่นำมาประกอบการคิด การวิเคราะห์ต่าง ๆ ต้องหลากหลาย เพียงพอครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ

3. ผู้เรียนเป็นคนสำคัญในการเรียนรู้ ครูเป็นผู้จัดโอกาสและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้

4. เรียนรู้จากวิถีชีวิต จากธรรมชาติและภูมิปัญญา จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. กระบวนการเรียนรู้เป็นระบบเปิดกว้าง รับฟังความคิดของผู้อื่นและยอมรับความเป็นมนุษย์ที่ศรัทธาในความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้น เทคนิคกระบวนการที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ จึงมักจะเป็นวิธีการสานเสวนา การอภิปรายถกแถลง กลุ่มสัมพันธ์เพื่อกลุ่มสนทนา

6. กระบวนการคิดเป็นนัย เมื่อมีการตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติแล้วจะเกิดความพอใจมีความสุข แต่ถ้าลงมือปฏิบัติแล้วยังไม่พอใจ ก็จะมีสติไม่ทรมนทรมาย ไม่เดือดเนื้อร้อนใจ แต่จะย้อนกลับไปหาสาเหตุแห่งความไม่สำเร็จ ไม่พึงพอใจกับการตัดสินใจดังกล่าว แล้วแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหา แล้วทบทวนการตัดสินใจใหม่จนกว่าจะพอใจกับการแก้ปัญหา

การเชื่อมโยงความเชื่อพื้นฐานทางการศึกษาผู้ใหญ่/การศึกษานอกระบบ กับปรัชญาคิดเป็น

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้นิยามคำว่า ปรัชญา ไว้ว่า วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง

คิดเป็น คือ ลักษณะอันพึงประสงค์ที่ช่วยให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างสันติสุข เพราะ

1. มีความเชื่อมั่นในหลักแห่งความเป็นจริงของมนุษย์ที่ยอมรับในความแตกต่างของบุคคล

2. เป็นหลักการและแนวคิดสำคัญในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทางการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษานอกโรงเรียน ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน

3. เป็นหลักคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทำงานการศึกษานอกโรงเรียนและบุคคลทั่วไป

จากการที่คิดเป็น เป็นทั้งความเชื่อในหลักความเป็นจริงของมนุษย์ เป็นทั้งหลักการ แนวคิด และ ทิศทางการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของ กศน. และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไป รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้มีทักษะการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในอนาคต คิดเป็นจึงเป็นที่ยอมรับและกำหนดให้เป็น “ปรัชญาคิดเป็น” หรือปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมกับความเป็น กศน. เป็นอย่างยิ่ง

เรื่องที่ 2

ความหมาย ความสำคัญของการคิดเป็น

ความหมายของการคิดเป็น

“คิดเป็น” หมายถึง การวิเคราะห์ปัญหา และการแสวงหาคำตอบหรือทางเลือก เพื่อแก้ปัญหาหรือดับทุกข์ ในอีกความหมายหนึ่ง “คิดเป็น” หมายถึง การคิดอย่างรอบคอบเพื่อแก้ปัญหา โดยอาศัยข้อมูลตนเอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการ มาเป็นองค์ประกอบในการคิดตัดสินใจแก้ปัญหา นอกจากนี้ “คิดเป็น” ยังหมายถึง การคิดที่ดี มีหลักการ ในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องที่สุด หากบุคคลใดนำไปใช้เป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต ด้วยการใช้ข้อมูลที่เป็นจริงและเพียงพอ ก็จะช่วยให้แก้ไขปัญหานั้นได้

จากความหมายของ “คิดเป็น” ทั้ง 3 ความหมาย จะเห็นได้ว่ามีทิศทางไปในทางเดียวกัน คือ

1. ประชัญญามีไว้เพื่อแก้ปัญหา
2. สิ่งสำคัญที่สุดในการตัดสินใจแก้ปัญหาคือ **ข้อมูล**
3. ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ต้องเป็นข้อมูลจริง และมีจำนวนมากพอต่อการตัดสินใจ
4. ในความหมายของข้อมูล ประชัญญานี้ใช้ข้อมูลใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านั้น ได้แก่ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ
5. การคิดเป็นมีลักษณะเป็นพลวัตร หมายถึงปรับเปลี่ยนได้เสมอ ในกรณีที่เปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือเป้าหมายชีวิต

ความสำคัญของการคิดเป็น

การคิดที่ผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพและเกิดความสำเร็จได้ง่าย อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการแก้ปัญหาคือการคิดเป็น มีความสำคัญต่อสังคม คือ ช่วยสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นกับสังคม เพราะถ้าคนส่วนใหญ่ยึดหลักการคิดด้วยกระบวนการคิดเป็น การมองปัญหาจึงมองอย่างเป็นเหตุเป็นผลสมจริง ความขัดแย้งจะลดลงหรือไม่เกิดความขัดแย้งขึ้น เมื่อไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น สังคมก็จะมีแต่ความสุข ดังนั้นอาจสรุปความสำคัญของการคิดเป็น ได้ดังนี้

1. สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับตนเองได้และมักไม่มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น
2. ช่วยให้เป็นคนใจเย็น ยึดถือเหตุผล และมักไม่ทำอะไรตามอารมณ์ของตนเอง
3. ช่วยให้เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ทั้งนี้เกิดจากความสำเร็จของงานที่มีผลมา

จากการคิดเป็น

4. ช่วยให้มีถูกหลอกด้วยข้อมูลที่ได้รับและไม่เชื่อถือสิ่งต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ แต่จะวินิจฉัยไตร่ตรองและพิสูจน์ความจริงอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเลือก

5. สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้รับ มาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งที่มีประโยชน์ได้

การที่คนเราจะมีคุณสมบัติในการเป็นคนคิดเป็นได้ ต้องมีการฝึกฝนทักษะเรื่องการคิด เป็นอยู่เสมอ จนกลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันแล้ว การดำเนินชีวิตก็จะมีลักษณะของคนคิด เป็น ดังนี้

1. มีความเชื่อว่าปัญหที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดา สามารถแก้ไขได้
2. การคิดที่ดีต้องใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน (ตนเอง สังคม วิชาการ)
3. เชื่อว่าข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
4. สนใจที่จะวิเคราะห์ข้อมูลอยู่เสมอ
5. รู้ว่าการกระทำของตนเองมีผลต่อสังคม
6. ทำแล้ว ตัดสินใจแล้ว เกิดความสบายใจและเต็มใจรับผิดชอบ
7. แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเป็นระบบ
8. รู้จักชั่งน้ำหนักคุณค่าของการกระทำกับสิ่งรอบ ๆ ด้าน

เรื่องที่ 3

การรวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหาของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และคิดวิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลด้านตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการ

หลักการรวบรวมข้อมูลประกอบการคิดเป็น

ข้อมูลที่จะใช้ในการคิด ตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ควรพิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาวิเคราะห์ ต้องเป็นข้อมูลจริงเท่านั้น เพราะถ้าเป็นข้อมูลที่ไม่จริงจะทำให้การตัดสินใจเกิดความผิดพลาดและทำให้การแก้ปัญหาประสบความสำเร็จได้
2. ในกรณีที่ข้อมูลนั้น ยังมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตรวจสอบ ที่ชัดเจนที่สุด คือการตรวจสอบที่เข้าถึงต้นตอของข้อมูลอย่างแท้จริง
3. เมื่อตรวจสอบในหลายแนวทางแล้ว ความชัดเจนของข้อมูลก็ยังไม่ปรากฏ ผู้วิเคราะห์ต้องตัดสินใจทิ้งข้อมูลดังกล่าวไป เพราะข้อมูลที่พิสูจน์ไม่ได้ มักจะทำให้การวิเคราะห์ปัญหาผิดพลาดได้
4. ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในแต่ละด้านควรมีมากพอต่อการคิดและตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องมากที่สุด

การวิเคราะห์สภาพปัญหาของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและวิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลด้านตนเอง ด้านสังคมสิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการ

ในแนวทางของปรัชญาคิดเป็น มนุษย์ควรใช้ข้อมูลอย่างน้อย 3 ด้าน ดังนี้

1. **ข้อมูลด้านตนเอง** เช่น พื้นฐานของชีวิต ครอบครัว อาชีพ การปฏิบัติตน สุขภาพอนามัย เป็นต้น
2. **ข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม** เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น
3. **ข้อมูลด้านวิชาการ** ได้แก่ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับปัญหานั้น ๆ

มนุษย์จะใช้ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน มาเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่ตนเองเผชิญอยู่ ถ้าสำเร็จ หมายถึง แก้ไขปัญหาได้ มนุษย์ก็จะเกิดความสุข ในทางตรงข้ามถ้าไม่สำเร็จ ก็ยังคงเผชิญกับปัญหาหรือยังเกิดความทุกข์อยู่ต่อไป ต้องคิดค้นหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจใหม่

กระบวนการและขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาแบบคนคิดเป็น

กระบวนการและขั้นตอนการแก้ปัญหาแบบคนคิดเป็น มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นทำความเข้าใจกับทุกซ์และปัญหา เกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ

1) **ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก** เช่น เมื่อเศรษฐกิจทรุดตัวหรือชบเซา ทำให้รายได้ ของเราลดน้อยลง คนในสังคมมีการดิ้นรนแก่งแย่งกัน การเอาตัวรอด การลักขโมย จี้ปล้น ฆาตกรรม ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาหลายเรื่อง สืบเนื่องมาจากสุขภาพอนามัย ภัยจากสิ่งเสพติดหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป็นต้น

2) **ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายใน** คือ ปัญหาจากตัวมนุษย์เอง คือ ปัญหาที่เกิดจากกิเลส ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งมี 3 เรื่อง คือ โลภะ ได้แก่ ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น มากขึ้นกว่าเดิม มีการดิ้นรนแสวงหาต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีความพอเพียง เมื่อแสวงหาด้วยวิธีสุจริตไม่ได้ ก็ใช้วิธีการทุจริต ทำให้เกิดความไม่สงบ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ไม่มีที่สิ้นสุด โทสะ ได้แก่ ความโกรธ ความอาฆาตพยาบาทคนอื่น ความคิดประทุษร้ายคนอื่น โมหะ ได้แก่ ความไม่รู้ หรือรู้ไม่จริง หลงเชื่อคำโกหก หลอกหลวง ชักชวนให้หลงกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทำเรื่องเสียหาย เห็นผิดเป็นชอบ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว เป็นต้น

2. ขั้นหาสาเหตุของปัญหา

เป็นขั้นตอนที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจเป็นสาเหตุของปัญหา เป็นตัวต้นตอของปัญหา ทั้งที่เป็นต้นเหตุโดยตรงและที่เป็นสาเหตุทางอ้อม ทั้งนี้ ต้องวิเคราะห์จากสาเหตุที่หลากหลายและมีความเป็นไปได้หลาย ๆ ทาง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอาจทำได้ง่าย ๆ ใน 2 วิธี คือ

1) **การวิเคราะห์ข้อมูล** โดยการนำเอาข้อมูลที่หลากหลายด้าน มาแยกแยะและจัดกลุ่มของข้อมูลสำคัญ ๆ เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สภาวะแวดล้อม วิทยาการใหม่ ๆ นโยบายและทิศทางในการบริหารจัดการ ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ฯลฯ ซึ่งสาเหตุของปัญหาอาจมาจากข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- สาเหตุสำคัญมาจากตนเอง จากพื้นฐานของชีวิตตนเองและครอบครัว ความไม่สมดุลของงานอาชีพที่พึงปรารถนา ความขัดข้องที่เกิดจากโรคภัยของตนเอง ความโลภ โกรธ หลง ในใจของตนเอง ความคับข้องใจในการรักษาคุณธรรม จริยธรรมของตนเอง ฯลฯ

- สาเหตุสำคัญมาจากสังคม ชุมชนและสภาวะแวดล้อม ความไม่พึงพอใจต่อพฤติกรรมไม่พึงปรารถนาของเพื่อนบ้าน การขาดแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ชุมชนทะเลาะเบาะแว้ง ขาดความสามัคคี ฯลฯ

- สาเหตุสำคัญมาจากการขาดแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ ความเคลื่อนไหวที่เป็นปัจจุบันของวิชาการและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ขาดภูมิปัญญาที่จะช่วยเติมข้อมูลทางปัญญาในการบริหารจัดการ ฯลฯ

2) การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยการนำเอาสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ มาพัฒนาหาคำตอบโดยพยายามหาคำตอบในลักษณะต่อไปนี้ให้มากที่สุด คือ อะไร ที่ไหน เมื่อไร เพียงใด ตัวอย่าง เช่น วิธีการอะไรที่ก่อให้เกิดสภาพเหตุการณ์เช่นนี้ สิ่งแวดล้อมอะไรที่ก่อให้เกิดสภาพเหตุการณ์เช่นนี้ บุคคลใด ที่ก่อให้เกิดสภาพเหตุการณ์เช่นนี้ ผลเสียหายเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทำไมจึงมีสาเหตุเช่นนี้เกิดขึ้น ฯลฯจากนั้นจึงจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุต่าง ๆ คือ หาพลังของสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ทั้งนี้เนื่องจาก

- ปัญหาแต่ละปัญหาอาจเป็นผลเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ
- ทุกสาเหตุมีย่อมีอันดับความสำคัญ หรือพลังของสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในอันดับแตกต่างกัน

- ทรัพยากรมีจำกัด ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร เงิน เวลา วัสดุ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาจัดสรรการใช้ทรัพยากรให้ตรงกับพลังที่ก่อปัญหาสูงสุด

3. ขั้นวิเคราะห์เสนอทางเลือกของปัญหา

เป็นขั้นตอนที่ต้องศึกษาหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลายและทั่วถึง เพียงพอ ทั้งข้อมูลด้านบวกและด้านลบอย่างน้อย 3 กลุ่มข้อมูล คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ แล้วสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นขึ้นมาเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหลาย ๆ ทางที่มีความเป็นไปได้

4. ขั้นการตัดสินใจ

เลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดจากทางเลือกทั้งหมดที่มีอยู่ เป็นทางเลือกที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลทั้ง 3 ด้าน พร้อมสมบูรณ์แล้ว บางครั้งทางเลือกที่ดีที่สุด อาจเป็นทางเลือกที่ได้จากการพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือก นำมาผสมผสานกันก็ได้

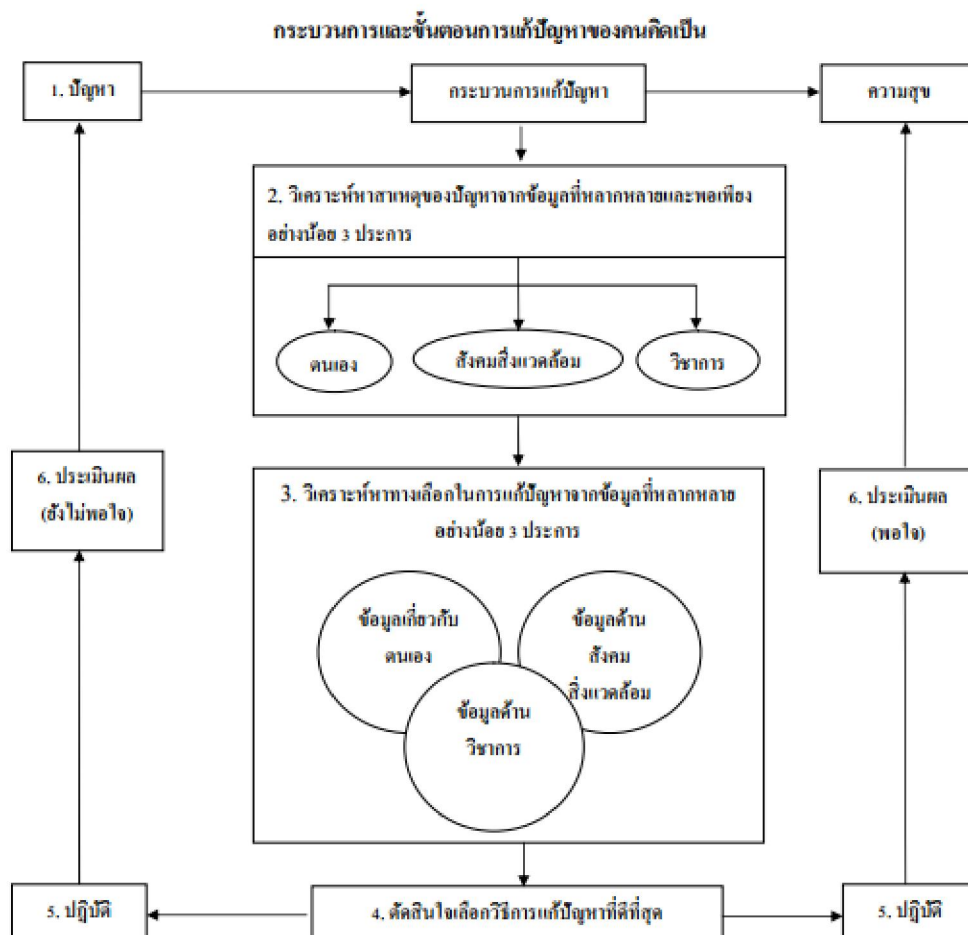
5. ขั้นนำผลการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ

เมื่อได้ตัดสินใจด้วยเหตุผลและไตร่ตรองข้อมูลอย่างรอบคอบพอเพียงและครบถ้วน ทั้ง 3 ประการแล้ว นับว่าทางเลือกที่ตัดสินใจนั้นเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว

6. ขั้นตอนติดตามประเมินผล

เมื่อตัดสินใจดำเนินการตามทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว พบว่ามีความพอใจก็จะมีความสุข แต่ถ้านำไปปฏิบัติแล้วยังไม่พอใจ ไม่สบายใจ ยังขัดข้องเป็นทุกข้ออยู่ ก็ต้องกลับไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมในด้านใดด้านหนึ่ง หรือทั้ง 3 ด้าน ที่ยังขาดตกบกพร่องอยู่ จนกว่าจะมีข้อมูลที่เพียงพอ ทำให้การตัดสินใจครั้งนั้นเกิดความพอใจ และมีความสุขกับการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตามสังคมในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรง ปัญหา ก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทุกข์ก็เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป หรือเปลี่ยนโฉมหน้าไปตามกาลสมัย กระบวนการตัดสินใจในการดับทุกข์ก็ต้องพัฒนารูปแบบให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย กระบวนการดับทุกข์หรือแก้ปัญหา ก็จะหมุนเวียนมาจนกว่าจะพอใจอีก เป็นเช่นนี้อยู่อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้มองเห็นภาพและเกิดความเข้าใจมากขึ้น จึงขอสรุปเป็นแผนภูมิกระบวนการและขั้นตอนการแก้ปัญหาแบบคนคิดเป็น เพื่อจะช่วยให้เห็นขั้นตอน ของกระบวนการแก้ปัญหาของคนคิดเป็น ดังนี้

ตัวอย่างกระบวนการและขั้นตอนการแก้ปัญหาแบบคนคิดเป็น กรณีศึกษาเรื่อง การติดยาเสพติดของเยาวชน

ปัญหา

นายสมชาย เป็นเยาวชนอาศัยอยู่กับเพื่อน ชานเมืองกรุงเทพฯ มีอาชีพเป็นช่างก่อสร้าง รับจ้างต่อเติมซ่อมแซมเล็ก ๆ น้อย ๆ ในหมู่บ้าน บางครั้งก็รับเป็นคนงานรับจ้างรายวันของบริษัท รับเหมาทำงานไม้ งานปูน ทั่วไป ไม่มีงานประจำ เป็นหลักแหล่ง รายได้ไม่แน่นอน เคลื่อนย้ายไปตามแหล่งงานพร้อมกับเพื่อนคนงานอื่น ๆ พื้นเพเดิม พ่อแม่เป็นเกษตรกรอยู่ต่างจังหวัด ยากจนมีลูกหลายคน นายสมชายจึงต้องมาเป็นคนงานก่อสร้างเพื่อหาเงินส่งไปให้พ่อแม่ แต่ปรากฏว่าค่าจ้างการเลี้ยงตัวเองก็ไม่ค่อยจะพออยู่แล้ว ค่าครองชีพในกรุงเทพฯ ก็สูง ค่าใช้จ่ายก็มากกว่าอยู่ต่างจังหวัด ชีวิตก็โดดเดี่ยว มีแต่เพื่อน ๆ วยเดียวกัน ไม่มีผู้ใหญ่คอยดูแล สมชายเรียนจบแค่ประถมศึกษาจากต่างจังหวัดแล้วไม่ได้เรียนต่อ ไม่ได้รับการแนะนำหรือได้รับความรู้เพิ่มเติมหลังจากออกจากโรงเรียนแล้ว เพื่อน ๆ ร่วมงานก็จะมีลักษณะเดียวกันแทบทุกคน ผู้รับเหมาซึ่งเป็นคนจ้างงานก็ไม่เคยสนใจความเป็นอยู่ของคนงาน แต่ก็จ่ายค่าจ้างตามแรงงาน ไม่เอาเปรียบคนงาน เมื่องานมีน้อยลง สมชายขาดงานบ่อยขึ้น คบเพื่อนเที่ยวเตร่มากขึ้น เริ่มดื่มเหล้า และติดยาเสพติดตามเพื่อน ๆ ในที่สุด

ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจกับทุกซ์และปัญหา

ประการแรก คิดมีสติ เพื่อพิจารณาปัญหาให้ชัดเจน และสร้างความมั่นใจว่าจะแก้ปัญหาได้จากนั้นจึงพิจารณาความล้าลึกและซับซ้อนของปัญหาการติดยาของนายสมชาย เพื่อแยกแยะความหนักเบาของการติดยา และมองช่องทางในการเข้าถึงปัญหา รวมทั้งเข้าถึงความเชื่อมโยงของสภาวะแวดล้อมของการติดยาของสมชายว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง อย่างไรในเบื้องต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นหาสาเหตุของปัญหา

ขั้นนี้ เป็นการศึกษาสาเหตุของการติดยาของสมชาย ซึ่งจะต้องศึกษาจากข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากเรื่องส่วนตัวของสมชาย (ข้อมูลด้านตนเอง) ในเรื่องประวัติครอบครัว ความเป็นมา สถานะความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การทำมาหากิน นิสัย ความประพฤติ การคบเพื่อน ความอดทน ฯลฯ เพื่อดูว่าเรื่องส่วนตัวของสมชายเรื่องใดจะเป็นตัวนำไปสู่ปัญหาการติดยาของสมชายบ้าง ต้องศึกษาข้อมูลจากสภาวะแวดล้อม (ข้อมูลด้านสังคมสิ่งแวดล้อม) ที่จะทำให้สมชายประสบปัญหาติดยา เช่น การคบเพื่อน การเสพสุรา ลักษณะของการทำงานที่ต้องเร่ร่อนไปตลอดเวลา แหล่งความรู้หรือภูมิปัญญาที่จะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ แหล่งมั่วสุรา ทั้งการซื้อ

การขาย การเสพยาในชุมชน ฯลฯ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ (ข้อมูลด้านวิชาการ) เรื่องยาเสพติดและอันตรายจากการเสพยา ความใส่ใจของชุมชนในเรื่องการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับภัยจากยาเสพติด การเข้าถึงเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ และประสิทธิภาพของสื่อ ป้องกันสิ่งเสพติดของประชาชนในชุมชน ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ต้องนำมาวิเคราะห์อย่างหลากหลาย เพื่อสังเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาติดยาของสมชาย

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์เสนอทางเลือกของปัญหา

เป็นขั้นตอนที่จะต้องนำเอาสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้สมชายติดยาที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลทั้ง 3 ด้านมาสังเคราะห์ สรุปเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหลาย ๆ ทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ เช่นไปบวชเพื่อหนีให้พ้นจากสังคมติดยาเสพติดในชุมชน เลิกคบเพื่อนที่ติดยาโดยสิ้นเชิง เปลี่ยนอาชีพไปทำงาน ที่เป็นหลักแหล่ง ไม่เร่ร่อน ศึกษาหาความรู้การประกอบอาชีพใหม่ที่ห่างไกลจากยาเสพติด ปรึกษาผู้รู้และหน่วยงานที่ช่วยเหลือผู้ติดยาเพื่อเลิกเสพยาและฝึกอาชีพใหม่ เพื่อให้มีรายได้ กลับบ้านต่างจังหวัดเพื่อไปบำบัดการติดยาและอยู่กับครอบครัว ฯลฯ

ขั้นที่ 4 ขั้นการตัดสินใจ

เป็นขั้นตอนที่สมชายเองจะต้องตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาคติดยาของตนเอง ที่คิดว่าดีที่สุดเหมาะสมกับตนเอง สามารถปฏิบัติได้ด้วยความพอใจ เช่น เลิกเที่ยวเตร่กับเพื่อนที่เสพยาแล้วไปปรึกษากับผู้รู้ ขอเข้าโครงการบำบัดการติดยาของหน่วยงานในชุมชน และเข้ารับการฟื้นฟูสุขภาพควบคู่กับการฝึกอาชีพที่มีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นนำผลการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้ สมชายจะต้องเข้ารับการบำบัดการติดยา ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการโดยเฉพาะ สมชายต้องอดทนรับการบำบัดให้ครบถ้วนตามวิธีการ และต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะเลิกติดยา สัญญากับตนเองว่าจะไม่หวนกลับมาเสพยาอีก ต้องเข้ารับการดูแลรักษาฟื้นฟูสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเข้าศึกษาอาชีพใหม่จากศูนย์ฝึกอาชีพ เพื่อจะได้มีช่องทางในการทำมาหากิน หลังจากบำบัดการติดยาแล้ว

ขั้นที่ 6 ขั้นติดตามประเมินผล

ขั้นนี้เป็นการประเมินตนเองของสมชายว่าการตัดสินใจของตนเองที่จะเลิกเสพยา และตั้งใจ จะเป็นคนดี มีอาชีพที่จะเป็นช่องทางในการทำมาหากิน มีรายได้ ไม่ต้องเป็นทุกข์ แล้วหันไปเสพยาอีกนั้น ทำได้หรือไม่ในทางปฏิบัติ พอใจและสบายใจที่จะเข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูสุขภาพหรือไม่ ตั้งใจฝึกอาชีพเพียงใด ถ้าพอใจและสบายใจก็จัดว่าแก้ปัญหาได้ แต่ถ้าลงมือ

ปฏิบัติแล้วยังไม่สบายใจ ยังทुरนทुरายยังไม่สงบสุข ก็ต้องย้อนกลับไปดูข้อมูลทั้ง 3 ด้านอีกครั้งว่า ยังไม่ได้ศึกษาข้อมูลด้านใดอย่างพอเพียงหรือไม่ จากนั้นจึงศึกษาหาข้อมูลนั้น ๆ จากแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ หาทางเลือกใหม่เพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหาต่อไป จนกว่าจะพบทางเลือกแก้ปัญหาได้อย่างพอใจ

เรื่องที่ 4

กระบวนการและเทคนิคการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 3 ประการของบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อประกอบการตัดสินใจ

ข้อมูล คือ ข่าวสาร รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นข้อเท็จจริงของสิ่งต่าง ๆ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสัญลักษณ์ ตัวเลข จำนวน รูปภาพ เสียง วิดีทัศน์ คำอธิบาย เช่น ตัวเลขแสดงจำนวนลูกค้า จำนวนคนป่วย คะแนนสอบ ภาพแผ่นดินไหว พายุหมุน เป็นต้น

สารสนเทศ คือ ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการประมวลผล วิเคราะห์จนสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจต่อไปได้ทันที

ข้อแตกต่างระหว่างข้อมูลและสารสนเทศ

ตัวอย่าง

ข้อมูล : ผู้เรียน กศน.อำเภอเวียง มีจำนวน 30,000 คน มีครูผู้สอนจำนวน 30 คน

สารสนเทศ : อัตราส่วนครูผู้สอนต่อผู้เรียน กศน.อำเภอเวียง เท่ากับ $30,000/30 = 1,000$

ลักษณะของข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่แสดงความแตกต่างในเรื่องปริมาณหรือขนาด ในลักษณะของตัวเลขโดยตรง เช่น อายุ ส่วนสูง น้ำหนัก ปริมาณต่าง ๆ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่แสดงลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น เพศชาย เพศหญิง จะเป็นข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในรูปของตัวเลขโดยตรง

ประเภทของข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการที่ผู้ใช้เป็นผู้เก็บข้อมูลโดยตรง ซึ่งอาจจะเกิดด้วยการสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์ เป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เนื่องจากยังไม่มีมีการเปลี่ยนรูป และมีรายละเอียดตามที่ผู้ใช้ต้องการ แต่จะต้องเสียเวลาและ

ค่าใช้จ่ายมาก เช่น ข้อมูลที่ได้จากการนับจำนวนรถที่เข้า - ออก ห้างสรรพสินค้า ในช่วงเวลา 01.00-12.00 น . ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูล ที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้แล้ว เป็นข้อมูลในอดีต และมักจะเป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์เบื้องต้นมาแล้ว ผู้ใช้นำมาใช้ได้เลย จึงประหยัด ทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย บางครั้งข้อมูลทุติยภูมิจะไม่ตรงกับความต้องการหรือมีรายละเอียดไม่เพียงพอ นอกจากนั้นผู้ใช้จะไม่ทราบถึงข้อผิดพลาดของข้อมูล ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ที่นำมาใช้สรุปผิดพลาดไปด้วย

คุณสมบัติที่เหมาะสมของข้อมูล

1. ความถูกต้อง ความผิดพลาดของข้อมูลมาจากคน หรือเครื่องจักร ต้องออกแบบโครงสร้างวิธีการเก็บข้อมูลให้ผิดพลาดน้อยที่สุด
2. ความรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน การได้มาของข้อมูลต้องรวดเร็ว ให้ทันต่อเหตุการณ์ เพราะข้อมูลเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
3. ความสมบูรณ์ ต้องสำรวจและสอบถามความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล
4. ความชัดเจนและกะทัดรัด ต้องออกแบบโครงสร้างของข้อมูลให้กะทัดรัดสื่อความหมายได้
5. ความสอดคล้อง ต้องมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

การทำข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้งาน จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผล และการดูแลรักษาสารสนเทศเพื่อการใช้งาน

เทคนิคการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม การทดสอบ ทดลอง การสำรวจ และการศึกษาเอกสาร หรือแหล่งข้อมูลออนไลน์ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

การบันทึกข้อมูล เป็นการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ และนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งการบันทึกข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. อ่านข้อความที่จะย่อให้เข้าใจ หาใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้าและใจความรองที่สำคัญ ๆ
2. นำใจความสำคัญและใจความรอง มาเรียบเรียงด้วยสำนวนของตนเอง
3. ถ้าข้อความที่อ่านไม่มีชื่อเรื่อง ต้องตั้งชื่อเรื่องเอง กรณีตัวเลขหรือจำนวนต้องระบุหน่วยชัดเจน

การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการแยกแยะข้อมูล หรือส่วนประกอบของข้อมูลออกเป็น ส่วนย่อย ๆ ศึกษารายละเอียดของข้อมูลในการคิดเป็นทั้ง 3 ประการ ว่าแต่ละด้านมีข้อมูล อะไรบ้าง เพื่อให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร วิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลรอบด้าน ทั้งด้าน บวกและด้านลบ ดูความหลากหลายและพอเพียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำ เทียบตรง เชื่อถือได้ สมเหตุสมผล การวิเคราะห์ข้อมูล มีประโยชน์ช่วยให้เราสามารถเข้าใจเรื่องราวหรือเรื่องต่าง ๆ ที่แท้จริง ไม่เชื่อตามคำบอกเล่าหรือคำกล่าวอ้างของใครง่าย ๆ

2. การสังเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ถูกต้อง ใกล้เคียงกันมารวบรวม จัดกลุ่ม จัดระบบเป็นกลุ่มใหญ่ นำข้อมูลการคิดเป็นทั้ง 3 ประการ ที่วิเคราะห์แม่นยำ เทียบตรง หลากหลายและพอเพียง ทั้งด้านบวกและด้านลบไว้ แล้วมาจัดกลุ่มทางเลือกในการแก้ปัญหา ใช้ในการประกอบการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับและพอใจที่สุดนำมา แก้ปัญหาต่อไป

การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน เป็นเรื่องของทักษะที่จะต้องมีการ ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการคิด

เรื่องที่ 5

การกำหนดแนวทางทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหาอย่างมี
เหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความสุขอย่างยั่งยืน การประยุกต์
ใช้อย่างมีเหตุผล เหมาะสมกับตนเอง ครอบครัวและชุมชน/สังคม

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่สามารถสื่อสารถึงกันได้ภายในเวลาอันสั้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต โดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเป็นมา และเหตุผลที่แท้จริงอย่างถูกต้อง เกิดปัญหาต่าง ๆ ตั้งแต่การฉ้อฉลของนักการเมือง การทุจริต ฯลฯ ซึ่งปัญหาสังคมต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการหย่อนยานทางด้านคุณธรรม จริยธรรมของคนในชาติเป็นอย่างมาก และควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คุณธรรมเป็นรากฐานของความเจริญรุ่งเรืองของสังคม ดังนั้น คนไทยควรพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม จริยธรรม

1. คุณธรรม จริยธรรมเพื่อการคิดแก้ปัญหา มี 4 ประการ ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ประการแรก คือ การรักษาความซัจ ความจริงใจต่อตนเองที่ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกฝนตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความซัจความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

2. คุณธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต

ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ

สมุทัย คือ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ซึ่งเกิดจากปัญหาทั้งหลาย

นิโรธ คือ ความดับทุกข์

มรรค คือ แนวทางปฏิบัติในเชิงพฤติกรรมที่เป็นไปได้ที่จะไม่ให้เกิดปัญหาอีก

3. ธรรมเพื่อการบริหาร

“คนที่รู้ตัวเองว่าเป็นคนโง่ ยังพอเป็นคนฉลาดได้บ้าง แต่คนโง่ที่สำคัญผิดคิดว่าตัวเองเป็นคนฉลาด จัดเป็นคนโง่แท้”

“หัดนั่งเป็นบ้าง หัดโง่เป็นบ้าง หัดแพ่เป็นบ้าง นั่นแหละท่านกำลังชนะและกำลังฉลาดขึ้น”

“คนสร้างงาน งานสร้างคน ว่าวขึ้นสูงเพราะมีลมต้าน คนจะขึ้นสูง เพราะเผชิญกับปัญหา อุปสรรค”

“มารไม่มี บารมีไม่เกิด”

4. ธรรมสุภาสิตสำหรับชาวบ้าน

“ถ้าแคบนักมักคับขยี้บยาก ถ้ากว้างมากไม่มีอะไรจะใส่สม ถ้าสูงนักมักจะลอยไปตามลม ถ้าต่ำตมมักจมธรณี”

“ไม่สูงกว่าแม่ มักจะแพ้มบน คนสูงเกินคน มักจะโค่นกลางคัน”

คนเราเมื่อเกิดมามีชีวิต มีพื้นฐานที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายทั้งอาชีพ ฐานะ การศึกษา อารมณ์ ความรู้ความสามารถ บทบาททางสังคม ฯลฯ การเผชิญกับปัญหาก็เป็นธรรมชาติที่หนีไม่พ้น ทุกคนจึงต้องมีสติ มีสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญา หาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการแสวงหาข้อมูลที่หลากหลายและเพียงพอประกอบการคิด มีทางเลือกที่หลากหลาย คุณธรรม จริยธรรมของประชาชนหลายเรื่องที่ต้องนำมาฝึกเพื่อพัฒนาประชาชน หรือพูดง่าย ๆ ว่าคุณธรรมหลายประการที่ประชาชนชาวไทยต้องมี อย่างไรก็ตามคุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องของแต่ละบริบทของชุมชนที่ไม่เหมือนกัน การนำคุณธรรมจริยธรรมมีความจำเป็นต้องนำไปประกอบในการคิดแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

กิจกรรมท้ายบทที่ 4

ให้ผู้เรียนอ่านกรณีตัวอย่างต่อไปนี้ จากนั้นให้พิจารณาว่า มีข้อมูลใดบ้างที่เป็นข้อมูลของตนเอง ข้อมูลสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ แล้วบันทึกลงในแบบฟอร์มจำแนกข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และกำหนดทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ 2 - 3 ทางเลือกที่เหมาะสม และเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกรณีตัวอย่าง จากนั้นนำทางเลือกมาพิจารณาว่าทางเลือกใดเป็นทางเลือกในการตัดสินใจที่ดีที่สุด โดยให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจลงในแบบฟอร์มที่กำหนด

แบบบันทึกข้อมูล

1. ชื่อกรณีตัวอย่าง : ผัวหึงโหดใช้มีดฟันเมีย นิ้วขาด 3 นิ้ว
2. เนื้อหาสาระของกรณีตัวอย่าง

จากกรณี นางสาววานุช อายุ 30 ปี ถูก นายอภิรักษ์ อายุ 32 ปี อดีตสามี ที่ได้เลิกกันไปได้ประมาณ 1 เดือน ทำร้ายร่างกายด้วยการใช้มีดฟันเข้าที่ใบหน้า และมือซ้ายจนนิ้วโป้ง นิ้วชี้ และนิ้วกลางหายไป 3 นิ้ว ขณะที่ นางสาววานุช อุ้มลูกวัย 2 เดือน อยู่ในอ้อมกอด เหตุเกิดเมื่อวันที่ 25 ธ.ค. 2558 ยังจับคนร้ายไม่ได้

วันที่ 11 ม.ค. 2559 ผู้สื่อข่าวได้รับการร้องเรียนจาก นางสาววานุช อายุ 30 ปี ว่า ถูก นายอภิรักษ์ อายุ 32 ปี สามี ทำร้ายร่างกายด้วยการใช้มีดฟันเข้าที่ใบหน้าและมือซ้ายจนนิ้วโป้ง นิ้วชี้ และนิ้วกลางหายไป 3 นิ้ว เหตุการณ์ผ่านไปหลายวันแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังไม่สามารถจับกุมตัวได้ ตนเองเกิดความกลัวว่าอดีตสามีจะย้อนกลับมาทำร้ายอีก เพราะหลังจากเกิดเหตุตนได้ไปแจ้งความไว้แล้ว แต่อดีตสามีก็ยังโทรมาทักท้วง

นางสาววานุช เล่าว่า เหตุการณ์เรื่องนี้เกิดเมื่อเวลาประมาณก่อนเที่ยงของวันที่ 25 ธันวาคม 2558 ขณะที่ตนเองนั่งเลี้ยงลูกน้อยวัย 2 เดือน ที่เกิดกับนายอภิรักษ์ ห่างจากป้อมตำรวจประมาณ 600 เมตร ขณะนั้น นายอภิรักษ์ อดีตสามี ที่ได้เลิกกันไปประมาณ 1 เดือน ได้ย้อนกลับมาที่บ้าน พร้อมกับ มีอาการเมามายอย่างหนัก

จากนั้นก็เปิดฉากต่อว่าพร้อมกับหาเรื่องทะเลาะเหมือนเดิม ตนจึงอุ้มลูกมากอดและพยายามจะเดินหนีแต่ไม่ทัน นายอภิรักษ์ ได้คว้ามีดเพื่อทำร้ายตน โดยมีลูกอยู่ในอ้อมกอด ตนจึงใช้มือรับเพราะกลัวจะถูกลูกน้อย ทำให้นิ้วมือขาดไป 3 นิ้ว ตนจึงร้องขอความช่วยเหลือ ชาวบ้านที่ได้

ยินเหตุการณ์จึงได้เข้ามาห้ามปราม พร้อมกับแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีหน่วยกู้ภัยศีลธรรม สมาคม และร้อยตำรวจโทมงคล เงินสะพรั่ง หัวหน้าสายตรวจบ้านท่าจาม เข้ามาช่วยเหลือนำส่งโรงพยาบาล ส่วนนายอภีร์ ผู้ก่อเหตุอาศัยช่วงชุลมุนหลบหนีไป

ด้าน พ.ต.ท.ณัฐวรรธณ์ ศรีทองเพชร สารวัตรสอบสวนสถานีตำรวจภูธรหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี กล่าวว่า หลังจากเกิดเหตุก็ไปตรวจสอบและดูอาการของผู้บาดเจ็บและได้ลงบันทึกประจำวัน รวมทั้งได้ออกหมายจับผู้ก่อเหตุ พร้อมได้ไปประสานไปยังสถานีตำรวจต่าง ๆ เพื่อติดตามตัวมาดำเนินคดีต่อไป

ล่าสุด ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เมื่อวันที่ 20 ม.ค.ที่ผ่านมา นายอภีร์ หรือ เปิ้ล ผู้ต้องหาตามหมายจับ ศาลจังหวัดชลบุรี ที่ จ.6/2558 ลงวันที่ 6 มกราคม 2559 ข้อหาพยายามฆ่าผู้อื่น บุกรุกเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติ โดยมีอาวุธและใช้กำลังประทุษร้ายและพาอาวุธมีดไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ได้เดินทางเข้ามาพบกับพนักงานสอบสวน สภ.หนองใหญ่ จ.ชลบุรี หลังใช้อาวุธมีดฟันใบหน้าและมือข้างซ้าย ขาดไป 3 นิ้ว ของ นางสาววานุช ขณะอยู่ในบ้าน หมู่ที่ 4 ต.หนองเสือข้าง อ.หนองใหญ่ จ.ชลบุรี จนได้รับบาดเจ็บสาหัส ก่อนขับขีรถจักรยานยนต์หลบหนี โดย พ.ต.อ.สุรพงษ์ ไทยประเสริฐ ผกก.สภ.หนองใหญ่ เปิดเผยว่า ได้สั่งการให้ฝ่ายสืบสวนเร่งทำการสืบสวนจนทราบว่าคนร้าย คือ นายอภีร์ และทราบว่าได้หลบหนีไปกบดานอยู่ที่ อ.ปลวกแดง จ.ระยอง จึงเข้าตรวจสอบกอดัน และพูดคุยกับป่าของนายอภีร์ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 ม.ค.ที่ผ่านมา ป่าของนายอภีร์ ได้พาเข้ามาพบกับเจ้าหน้าที่ ส่วนมูลเหตุนี้จากการสอบสวน พบว่านายอภีร์เกิดความหึงหวงภรรยาที่มีผู้ชายมาพัวพัน และระแวงว่าจะไปมีชายอื่น ประกอบกับภรรยาไม่ยอมให้อุ้มลูกวัย 2 เดือน จึงเกิดความโมโหและลงมือก่อเหตุดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้แสดงหมายจับ และทำการจับกุมนายอภีร์ และให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป (ที่มา : <http://news.sanook.com/1935574/>)

3. ข้อมูลที่จำแนกทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านตนเอง ด้านสังคมสิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการ

ข้อมูลด้านตนเอง	ข้อมูลด้านสังคมสิ่งแวดล้อม	ข้อมูลด้านวิชาการ
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

4. ทางเลือกที่เสนอเพื่อพิจารณาตัดสินใจ

1) .....

.....
.....

2) .....

.....
.....

3) .....

.....
.....

4).....

.....
.....

บทที่ 5 การวิจัยอย่างง่าย

เรื่องที่ 1

ความหมาย ความสำคัญการวิจัยอย่างง่าย กระบวนการและขั้นตอนของการดำเนินงาน

ความหมาย และความสำคัญการวิจัยอย่างง่าย

1. ความหมายของการวิจัย การวิจัยเป็นกระบวนการแก้ปัญหาโดยผ่านการวางแผนการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความหมายข้อมูล หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า การวิจัยเป็นการแสวงหาคำตอบของปัญหา หรือข้อสงสัยต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งวิธีการดังกล่าว มีระบบ มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่จะได้คำตอบที่ถูกต้องและเชื่อถือได้

2. การวิจัยอย่างง่าย เป็นกระบวนการค้นหาองค์ความรู้หรือข้อค้นพบในการแก้ปัญหาหรือแนวทางการพัฒนางานที่มีกระบวนการไม่ซับซ้อน ใช้เวลาไม่มาก ไม่จำเป็นต้องมีเอกสารอ้างอิงมากมาย แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและสะท้อนความเป็นเหตุเป็นผล การเขียนรายงานวิจัยอาจเขียนในลักษณะสั้น ๆ ไม่ต้องมีบทคัดย่อ

3. ความสำคัญการวิจัยอย่างง่าย การวิจัยอย่างง่ายมีความสำคัญ ทั้งในส่วนของครูผู้สอนและผู้เรียน ดังนี้

3.1 ความสำคัญของการวิจัยอย่างง่ายที่มีต่อครู

1. ช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

2. ช่วยให้ครูเน้นวิธีการพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยคำตอบที่พบจากการวิจัย

3.2 ความสำคัญของการวิจัยอย่างง่ายที่มีต่อผู้เรียน

1. ช่วยให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากรู้อะไร อยากรู้อะไร และพัฒนาพฤติกรรม

2. ผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

3. เป็นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ก่อให้เกิดกระบวนการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนและครูผู้สอน

กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน

การวิจัย คือ กระบวนการแก้ปัญหาที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ น่าเชื่อถือและสามารถสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนการทำวิจัยอย่างง่าย มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก มักจะเริ่มต้นจากผู้วิจัยอยากรู้อะไร มีปัญหาข้อสงสัยอะไร เป็นขั้นตอนการกำหนด คำถามวิจัย / ปัญหาวิจัย

ขั้นตอนที่สอง คือ การเขียนโครงการวิจัย ซึ่งต้องเขียนก่อนการทำวิจัยจริง โดยเขียนให้ครอบคลุมว่า จะทำวิจัยเรื่องอะไร (ชื่อโครงการวิจัย) ทำไมจึงทำเรื่องนี้ (ความเป็นมาและความสำคัญ) อยากรู้อะไรบ้างจากการวิจัย (วัตถุประสงค์ของการวิจัย) มีแนวทางขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยอย่างไร (วิธีดำเนินการวิจัย) ระยะเวลาการวิจัย และแผนการดำเนินงาน (ปฏิทินปฏิบัติงาน) การวิจัยนี้จะประโยชน์อย่างไร (ประโยชน์ของการวิจัยหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ)

ขั้นตอนที่สาม คือ การดำเนินงานวิจัยตามแผนที่กำหนดไว้ในโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่สี่ คือ การเขียนรายงานการวิจัย ส่วนใหญ่ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง
2. ชื่อผู้วิจัย
3. ความเป็นมาของการวิจัย
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
5. วิธีดำเนินการวิจัย
6. ผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะ
8. เอกสารอ้างอิง (ถ้ามี)

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การเผยแพร่ผลงานวิจัย เพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลงานวิจัยนั้นไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลที่ได้จากการทำวิจัย นอกจากจะได้รับคำตอบที่ต้องการรู้แล้ว ผู้วิจัยเองก็ได้ประโยชน์จากการทำวิจัย คือ การเป็นคนช่างคิด ช่างสังเกต ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ และเขียนเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นการวิจัยจะเกิดประโยชน์ในภาพรวม ดังนี้

1. การวิจัยทำให้เกิดความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ
2. การวิจัยช่วยให้เกิดนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ แนวคิดใหม่ ๆ
3. การวิจัยช่วยตอบคำถามที่อยากรู้ให้เข้าใจปัญหา และช่วยในการแก้ไขปัญหา
4. การวิจัยช่วยให้ทราบผลและข้อบกพร่องจากการดำเนินงาน

เรื่องที่ 2 สถิติง่าย ๆ เพื่อการวิจัย

ความหมายของสถิติ หมายถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นตัวเลขที่เกิดจากการคำนวณ มาจากข้อมูล ที่จัดเก็บจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

1. ค่าความถี่ (Frequency)

ความถี่ (Frequency) คือ การแจกแจงจำนวนของสิ่งที่เราต้องการศึกษามีจำนวนเท่าใด เช่น จำนวนผู้เรียนในห้องเรียน จำนวนสิ่งของ จำนวนคนที่ใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ตัวอย่าง เช่น นักศึกษาในห้องมีทั้งหมด 30 คน ต้องการทราบว่านักศึกษามีอาชีพ รับราชการ ค่าขายเกษตรกรรม รับจ้าง และอื่น ๆ ก็คน เป็นต้น

2. ค่าร้อยละ (Percentage)

ร้อยละ (Percentage) เป็นสถิติที่ใช้กันมากในงานวิจัย เพราะคำนวณและทำความเข้าใจได้ง่าย นิยมเรียกว่า เปอร์เซ็น ใช้สัญลักษณ์ % การใช้สูตรในการคำนวณหาค่าร้อยละมีดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{ตัวเลขที่ต้องการเปรียบเทียบ}}{\text{จำนวนเต็ม}} \times 100$$

3. ค่าเฉลี่ย (Mean)

ค่าเฉลี่ย (Mean) เป็นการนำค่าของข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อมูลที่มีอยู่ การใช้สูตรในการคำนวณหาค่าเฉลี่ยได้ด้วยสูตร ดังนี้

$$\text{ค่าเฉลี่ย} = \frac{\text{ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด}}{\text{จำนวนข้อมูลที่มีอยู่}}$$

เรื่องที่ 3

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

ในการดำเนินงานวิจัยมีความจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์หาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด การสร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นสิ่งสำคัญ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งที่ต้องการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีหลายประเภท แต่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือการวิจัยแบบใด ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการได้ข้อมูลที่ตรงตามข้อเท็จจริง เพื่อให้ผลงานวิจัยเชื่อถือได้และเกิดประโยชน์มากที่สุด

ประเภทของเครื่องมือการวิจัยที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยที่นิยมนำมาใช้รวบรวมข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงอธิบาย เป็นต้น แบบสอบถามมีทั้งแบบสอบถามปลายปิด และแบบสอบถามปลายเปิด

แบบสอบถามปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่ระบุคำตอบไว้แล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบหรืออาจให้เติมคำหรือข้อความสั้น ๆ เท่านั้น การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วร่างแบบสอบถาม
2. นำไปให้ผู้มีความรู้ช่วยตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ
3. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำไปทดลองใช้ก่อนเพื่อความเชื่อมั่นว่ากลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มเล็ก ๆ ไม่ต้องทุกคน) เข้าใจคำถามและวิธีการตอบคำถาม แล้วนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

5. นำไปใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

แบบสอบถามปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่ไม่ได้กำหนดคำตอบไว้ โดยผู้ตอบเขียนคำตอบได้อย่างอิสระตามความเป็นจริง หรือตามความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบ

แบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลในลักษณะเผชิญหน้ากันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์เป็นผู้ซักถามและผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ให้ข้อมูล หรือตอบคำถาม แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือ ผู้สัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิด เป็นคำถามกว้าง ๆ ปรับเปลี่ยนได้ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยที่ผู้สัมภาษณ์กำหนดประเด็นคำถาม หรือรายการคำถามเรียงลำดับไว้แล้ว ก่อนที่จะสัมภาษณ์

แบบสังเกต

แบบสังเกตแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

1. แบบสังเกตที่ไม่มีโครงสร้างการสังเกต ซึ่งเป็นแบบที่ไม่ได้กำหนดเหตุการณ์ พฤติกรรม หรือสถานการณ์ที่จะสังเกตไว้ชัดเจน

2. แบบสังเกตที่มีโครงสร้างการสังเกต เป็นแบบที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่า จะสังเกตอะไร สังเกตอย่างไร เมื่อใด และจะบันทึกผลการสังเกตอย่างไร

ตัวอย่าง แบบสังเกต แบบมีโครงสร้างการสังเกต เช่น แบบสังเกตพฤติกรรมในการพบกลุ่มของนักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย / ให้ตรงกับพฤติกรรมนักศึกษาที่พบ

พฤติกรรม	พบ	ไม่พบ
1. นอนหลับ		
2. กินขนม		
3. คู้กัน		
4. ตั้งใจฟังครูสอน		
5. ซักถามปัญหา		

เรื่องที่ 4

การเขียนโครงการวิจัยอย่างง่าย

ความสำคัญของโครงการวิจัย

โครงการวิจัย คือ แผนการดำเนินการวิจัยที่เขียนขึ้นก่อนการทำวิจัยจริง มีความสำคัญคือ เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยสำหรับผู้วิจัยเอง และผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู อาจารย์ หรือผู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อให้คำปรึกษาและติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานวิจัย ถ้าจะเปรียบกับการสร้างบ้านที่ต้องมีแปลนหรือพิมพ์เขียว ที่ระบุรายละเอียดของการสร้างบ้านทุกขั้นตอน สำหรับเป็นเครื่องมือในการควบคุม กำกับดูแลของเจ้าของบ้าน หรือผู้รับเหมา เพื่อให้การสร้างบ้านเป็นไปตามแบบที่กำหนด โครงการวิจัยก็เปรียบเสมือนแปลนหรือพิมพ์เขียวเช่นกัน คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานวิจัย ให้เป็นไปตามแผนการวิจัยที่กำหนด

องค์ประกอบของโครงการวิจัย

โดยทั่วไป โครงการวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อ 14 หัวข้อ ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของสถานศึกษา แหล่งทุน หรือความต้องการของผู้ให้ทำโครงการวิจัย และอาจมีจำนวนหัวข้อมากกว่าหรือน้อยกว่าก็ได้ ดังนี้

1. ชื่อโครงการวิจัย
2. ความเป็นมาและความสำคัญ
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
6. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
7. ขอบเขตการวิจัย
8. วิธีดำเนินการวิจัย
9. นิยามศัพท์
10. ระยะเวลาดำเนินการ
11. แผนการดำเนินการ
12. สถานที่ทำการวิจัย
13. ทฤษฎีและงบประมาณ
14. ประวัติผู้วิจัย/คณะวิจัย

การเขียนโครงการวิจัยอย่างง่าย

สำหรับผู้เริ่มเขียนโครงการวิจัย อาจจะทดลองเขียนโครงการวิจัยอย่างง่าย ๆ ไม่จำเป็นต้องมีหัวข้อครบทั้ง 14 หัวข้อ แต่ต้องเขียนให้ครอบคลุมองค์ประกอบ 7 ข้อ ต่อไปนี้

1. ชื่อโครงการวิจัย ชื่อโครงการวิจัยควรกะทัดรัด สื่อความหมายได้ชัดเจน มีความเฉพาะเจาะจงในสิ่งที่ศึกษา
2. ชื่อผู้วิจัย บอกชื่อของผู้ทำวิจัย
3. ความเป็นมาและความสำคัญ เขียนอธิบายให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่ศึกษา เขียนให้ตรงประเด็น กระชับ เป็นเหตุเป็นผล มีอ้างอิงเอกสารที่ศึกษา (ถ้ามี)
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย เขียนให้สอดคล้องกับชื่อโครงการวิจัย ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษา เขียนให้ชัดเจน อาจมีข้อเดียว หรือหลายข้อก็ได้
5. วิธีดำเนินการวิจัย ระบุถึงวิธีการดำเนินการวิจัย
  - ประชากรกลุ่มตัวอย่าง สิ่งที่ศึกษาคืออะไร มีจำนวนเท่าไร
  - วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ระบุวิธีการเก็บการบันทึกข้อมูล ระยะเวลา หรือช่วงเวลา สถานที่
  - เครื่องมือวิจัย ระบุชนิด เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ
  - การวิเคราะห์ข้อมูล ระบุวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้

6. ปฏิทินปฏิบัติงาน เขียนขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยละเอียด และระยะเวลาการดำเนินการแต่ละขั้นตอน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เขียนเป็นข้อ ๆ ถึงประโยชน์ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำวิจัย

ตัวอย่างการเขียนโครงการวิจัยอย่างง่าย

1. **ชื่อโครงการวิจัย** “ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดแจ้ง ”
2. **ชื่อผู้วิจัย** นางสาวกนกนุช ใจดี
3. **ความเป็นมาและความสำคัญ**

เนื่องจากนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศรช.วัดแจ้ง ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ มีอาชีพและภารกิจต่าง ๆ มากมาย จึงมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ไม่สามารถมาพบกลุ่มหรือเข้าเรียนทุกวันได้ สถานศึกษาจึงจัดให้นักศึกษามาพบกลุ่มเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ เพื่อครูจะได้สอนเสริม และให้นักศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอบถามปัญหาการเรียน ตลอดจนมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าในหัวข้อวิชาที่เรียน ทำรายงานหรือนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพบกลุ่มครั้งต่อไป

การที่ครูมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่เช่นนี้ จึงน่าสนใจศึกษาว่านักศึกษามีวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่างไร และพบปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะอย่างไร ข้อค้นพบจากการวิจัย คาดว่าจะทำให้ครูและสถานศึกษาสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุง และสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

4. **วัตถุประสงค์ของการวิจัย** เพื่อการศึกษา

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศรช.วัดแจ้ง

4.2 วิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศรช.วัดแจ้ง

4.3 ปัญหาอุปสรรคในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศรช.วัดแจ้ง

4.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศรช.วัดแจ้ง

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2552 สังกัด ศรช.วัดแจ้ง จำนวน 200 คน

5.2 กลุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปีการศึกษา 2552 สังกัด ศรช.วัดแจ้ง จำนวน 50 คน

5.3 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถาม มี 4 ตอน คือ ข้อมูลพื้นฐานนักศึกษา วิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักศึกษา ปัญหาอุปสรรคที่พบ และข้อเสนอแนะ

5.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ในเดือนธันวาคม 2552

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

6. ปฏิทินปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการวิจัย	ต.ค.52	พ.ย.52	ธ.ค.52	ม.ค.53
1. เขียนโครงการวิจัย	/			
2. ศึกษาเอกสารและกลุ่มตัวอย่าง	/			
3. สร้างแบบสอบถาม		/		
4. เก็บรวบรวมข้อมูล		/	/	
5. วิเคราะห์ข้อมูล/สรุป/เขียนรายงาน			/	/

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางปรับการเรียนการสอน เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

7.2 สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

เรื่องที่ 5

ทักษะการวิจัยในอาชีพ การเขียนรายงานการวิจัยอย่างง่าย และการเผยแพร่ผลงานการวิจัย

ทักษะการวิจัยในอาชีพ

อาชีพในความหมายนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ เช่น ครู นักวิทยาศาสตร์เท่านั้น ที่จะต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนางาน ทุกอาชีพสามารถนำการวิจัยไปช่วยในการพัฒนางานได้ แม้กระทั่งคนงานกวาดถนนของเทศบาล พนักงานขับรถเมล์ หรือแม้แต่พนักงานเสิร์ฟของภัตตาคาร เป็นต้น

ก่อนการตัดสินใจทำวิจัยในอาชีพ ผู้วิจัยต้องรู้ก่อนว่าการทำงานอาชีพของตนเองมีปัญหาอะไร ที่เป็นประเด็นข้อสงสัย และต้องการค้นหาคำตอบ โดยมักเขียนอยู่ในรูปประโยคที่เป็นคำถาม ที่มีความเฉพาะเจาะจง สามารถสังเกต สัมผัส และศึกษาวิจัยได้

วิธีการทำให้ได้คำถามวิจัยงานอาชีพที่ดี การตั้งคำถามวิจัยที่ดีได้ ต้องอาศัย สิ่งต่อไปนี้

1. ฝึกเป็นคนช่างสังเกต
2. สร้างนิสัยรักการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับปัญหางานอาชีพ และวิธีการแก้ไขปัญหา
3. ฝึกตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามวิจัย ลองทดลองตั้งคำถามและคาดเดาคำตอบ
4. หาเวลาสะท้อนความคิดกับเพื่อนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบความคิดของตนเอง โดยเฉพาะความสมเหตุสมผลของคำถามวิจัย
5. การตั้งคำถามที่ดี ไม่ควรใช้คำถาม ใช่/ไม่ใช่ แต่ควรใช้คำถาม “ทำไม อย่างไร อะไร”
6. มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับเหตุผลที่ต้องการทำวิจัย เพื่อช่วยในการแก้ปัญหา หรือพัฒนางาน
7. คำถามวิจัยนั้นสามารถจัดการให้อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้วิจัยได้ และสามารถตัดสินใจทำอะไรก็ได้ตามข้อค้นพบ
8. คำถามวิจัยนั้นมีความเป็นไปได้ในการทำ เหมาะสมกับเวลา ทรัพยากร ในช่วงแรก ควรคิดถึงการทำวิจัยในประเด็นเล็ก ๆ (small scale) ซึ่งอยู่ในวิสัยที่สามารถดำเนินการจนสำเร็จ
9. หลีกเลี่ยงปัญหาวิจัยที่ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถทำอะไรได้ แม้ว่าจะทราบคำตอบ

ตัวอย่างของประเด็นวิจัยอาชีพ

1. ฉันต้องการรู้ปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงในการทำอาชีพค้าขายของตนเอง จะรู้ได้อย่างไร
2. ฉันต้องการลดรายจ่ายจากการค้าขายของฉัน จะสามารถทำได้อย่างไร
3. ฉันจะนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการทำการค้าของฉันได้อย่างไร และจะรู้ได้อย่างไรว่าวิธีดังกล่าวได้ผลหรือไม่
4. สาเหตุอะไรที่มีผู้มาใช้บริการร้านอาหารของเราลดน้อยลง

การวิจัยในงานอาชีพมิใช่เป็นเพียงการค้นหาปัญหา และคำตอบเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาได้ด้วย ผู้วิจัยควรรู้ว่า มีความจำเป็นต้องพัฒนางานอย่างไร ทำไมต้องพัฒนา แต่ถ้าไม่รู้ก็ควรวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนา หรือรู้แล้วก็พัฒนาตามทีรู้ แล้ววิจัยเพื่อประเมินผลการพัฒนาด้วย

การทำวิจัยในอาชีพของตนเอง ไม่ควรดำเนินการด้วยตนเองเพียงคนเดียว ยกเว้นถ้าอาชีพนั้น มีผู้ทำวิจัยเพียงคนเดียว ควรอย่างยิ่งที่จะต้องทำงานเป็นทีม และทีมวิจัยต้องรับรู้ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของงาน ในลักษณะของวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนการวิจัยได้ง่าย

องค์ประกอบในการเขียนรายงานการวิจัยอย่างง่าย

ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอในหัวข้อ ต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง
2. ชื่อผู้วิจัย
3. ความเป็นมาของการวิจัย
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
5. วิธีดำเนินการวิจัย
6. ผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะ
8. เอกสารอ้างอิง (ถ้ามี)

การเขียนรายงานการวิจัยอย่างง่าย

1. ชื่อเรื่อง

การเขียนชื่อเรื่องควรเขียนให้กะทัดรัด ตอบคำถามให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร กับใคร การเขียนชื่อเรื่องที่สื่อความหมายชัดเจน จะทำให้เห็นประเด็นที่จะศึกษาอยู่ในชื่อเรื่อง

2. ชื่อผู้วิจัย

ระบุชื่อผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ทำการวิจัย พร้อมทั้งสถานศึกษาที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่

3. ความเป็นมาของการวิจัย

การเขียนความเป็นมาของการวิจัย คือ การระบุให้ผู้อ่านได้ทราบว่าทำไมจึงต้องทำงานวิจัยชิ้นนี้ มีที่มาที่ไปอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยควรจะกล่าวถึงสภาพปัญหาหรือสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสภาพดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง หรือสภาพดังกล่าวถ้าได้รับการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ จะก่อให้เกิดประโยชน์อะไรบ้าง และใครคือผู้ได้รับประโยชน์ดังกล่าว มีแนวคิดอย่างไรในการแก้ปัญหาหรือแนวทางพัฒนาปรับปรุง และแนวคิดดังกล่าวได้มาอย่างไร (แนวคิดดังกล่าวอาจได้มาจากการศึกษาเอกสาร หรือจากประสบการณ์ตรงที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น) พร้อมระบุแหล่งอ้างอิง

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นการระบุให้ผู้อ่านได้ทราบว่า งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทำอะไรกับใคร และจุดหมายปลายทางหรือผลลัพธ์สุดท้ายที่ผู้วิจัยต้องการคืออะไร

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การเขียนวิธีดำเนินการวิจัย ควรครอบคลุมหัวข้อ ดังต่อไปนี้

5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการทำการวิจัย ควรระบุให้ชัดเจนว่า คือใคร

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ควรระบุให้ชัดเจนว่าการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมืออะไรบ้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแก้ไขปัญหา เช่น แบบสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก เป็นต้น

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ควรระบุให้ชัดเจนว่าผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลอย่างไร

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ควรระบุให้ชัดเจนว่าผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร ซึ่งอาจเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ได้

6. ผลการวิจัย

การเขียนผลการวิจัย ผู้วิจัยต้องสะท้อนให้เห็นว่ากว่าที่จะบรรลุเป้าหมายของการวิจัยนั้น ผู้วิจัยต้องดำเนินการทั้งหมดที่รอบ ในแต่ละรอบมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

7. ข้อเสนอแนะ

การเขียนข้อเสนอแนะต้องเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นผลสืบเนื่องจากข้อค้นพบของการวิจัยในครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

เนื้อหาที่มีการนำมากล่าวอ้างในรายงานการวิจัย ต้องนำมาเขียนให้ปรากฏอยู่ในเอกสารอ้างอิง

ตัวอย่างการเขียนรายงานการวิจัยอย่างง่าย

1. ชื่อเรื่อง

การศึกษาผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนของครอบครัว นายสมหมาย ขยันเรียน

2. ชื่อผู้วิจัย

นายสมหมาย ขยันเรียน นักศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

3. ความเป็นมาของการวิจัย

ประชาชนในตำบลไม้งาม ส่วนใหญ่มีหนี้สิน หลายครอบครัวมีฐานะยากจน มีรายจ่ายที่มากกว่ารายได้ ทำให้มีการกู้ยืมเงินทั้งในระบบและนอกระบบ ไม่มีเงินเก็บออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น ประกอบกับช่วงนี้เศรษฐกิจฝืดเคือง ต้นทุนทางการเกษตรสูง ผลผลิตได้ราคาต่ำ คนในหมู่บ้านมีการดื่มเหล้ากันมากทั้งหญิงและชาย ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ซื้อหวย เล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ หรือซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ๆ ให้กับลูกหลาน ผู้วิจัยก็เป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในตำบลไม้งามและครอบครัวมีหนี้สิน ไม่รู้รายรับรายจ่ายของตนเอง ไม่รู้ว่าการประกอบอาชีพทางการเกษตรกำลังขาดทุน ไม่รู้ว่าเงินที่หามาได้ถูกนำไปใช้แลกเปลี่ยนกับอะไร ของที่ซื้อมาบางครั้งแยกไม่ออกว่าอะไรจำเป็นมาก อะไรจำเป็นน้อย หรืออะไรบ้างที่ไม่จำเป็นเลย แต่ซื้อมาเพราะความอยากของคนในครอบครัว

ธนาคารชุมชน (www.cb.ktb.co.th/prod/commbank.nsf) กล่าวว่า การบริหารการเงิน ในครอบครัวให้มีระเบียบ จะทำให้ทุกคนได้รับรู้ถึงที่มาที่ไปของรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว และช่วยกันบริหารเงินในครอบครัวให้มีความพอดี เหลือไว้พอใช้และมีการเก็บออม มีการนำข้อมูลมาพิจารณาเพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง เป็นการวางแผนเพื่ออนาคตที่ดีของครอบครัว ดังพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตรัสไว้เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”

การรับรู้ที่มาที่ไปของรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนสามารถควบคุมการรับรู้ รายรับ-รายจ่ายในครอบครัวที่ใช้ไปในชีวิตประจำวันได้ โดยผู้วิจัยคิดว่า เมื่อครอบครัวผู้วิจัยได้จัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องทุกเดือนแล้ว จะทำให้สามารถบริหารการเงินในครอบครัวได้อย่างพอดี ทำให้ผู้วิจัยเห็นข้อมูลที่เป็นความจริง และคาดหวังต่อไปข้างหน้าว่าจะลดหนี้ในครอบครัวลงได้

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 4.1 เพื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนและวิเคราะห์สภาพปัญหาการรับ-รายจ่ายของครอบครัว
- 4.2 เพื่อลดรายจ่าย-เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลในครอบครัวของผู้วิจัย จำนวน 5 คน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) สมุดบัญชีครัวเรือน
- 2) สมุดแยกประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย
- 3) บันทึกข้อตกลงของครอบครัว
- 4) บันทึกรายงานผลความก้าวหน้าการลดรายจ่ายในแต่ละเดือน

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกในสมุดบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องทุกวัน ที่มีการรับ-จ่าย สรุปผลการรับ-จ่ายเงินแยกเป็นหมวดในแต่ละเดือน ตั้งแต่เดือนที่ 1 ถึงเดือนที่ 5 และบันทึกรายงานผลความก้าวหน้าการลดรายจ่ายในแต่ละเดือน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำผลที่ได้จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาพิจารณา โดยแยกเป็นหมวด รายจ่ายต่าง ๆ ได้แก่ การเกษตร การศึกษา การรักษาพยาบาล อาหาร เครื่องใช้ที่จำเป็นและไม่จำเป็นอื่น ๆ

2) นำผลที่ได้จากการสรุปรายจ่ายเป็นหมวดต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบรายรับ-รายจ่าย ในหมวดต่าง ๆ เขียนที่มาของรายรับที่ได้ และรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการลดรายจ่าย และข้อตกลงในการปฏิบัติตนร่วมกันของคนในครอบครัว

3) นำผลที่ได้จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาประมวลผล เพื่อพิจารณาถึงพัฒนาการหรือความก้าวหน้าในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในแต่ละเดือน และสรุปภาพรวมจากผลที่ได้ครั้งสุดท้าย ในเดือนที่ 5 ว่าได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งจะได้สรุปในผลการวิจัยต่อไป

6. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลการจัดทำบัญชีครัวเรือน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนและวิเคราะห์สภาพปัญหาการรับ-รายจ่ายของครอบครัว และเพื่อลดรายจ่าย-เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวของนายสมหมาย ชยันเรียน ผลการวิจัยพบว่า

การจัดทำบัญชีในครัวเรือน ผู้วิจัยได้จัดทำแบบบันทึกบัญชีครัวเรือนตามรูปแบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีการสร้างความเข้าใจให้กับครอบครัว เพื่อเห็นความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือน ให้ทุกคนมีส่วนร่วม โดยการบันทึกสมุดรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือน ซึ่งบางครั้งเมื่อหาสมุดบัญชีครัวเรือนไม่พบ ก็มีการบันทึกลงในปฏิทินที่ติดไว้ข้างฝาบ้าน และเมื่อหาสมุดบัญชีครัวเรือนพบ ก็นำข้อมูลมาใส่ไว้ให้ครบถ้วน และเพื่อให้การบันทึกบัญชีเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ตกหล่น ได้มีการพูดคุยกับครอบครัวทุกสัปดาห์ เพื่อคอยกระตุ้นให้ทุกคนเห็นความสำคัญและเกิดความเคยชินกับการบันทึกบัญชี เมื่อสิ้นเดือนได้นำข้อมูลจากการบันทึกบัญชีมาวิเคราะห์ ทำให้เห็นข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะหมวดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การซื้อเหล้า บุหรี่ หวย และสิ่งที่จะต้องจ่ายเพื่อการลงทุนทางการเกษตร ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูง เมื่อวิเคราะห์รายรับกับรายจ่ายแล้ว รายจ่ายสูงกว่ารายรับ ข้อมูลที่ปรากฏในบัญชีครัวเรือนครั้งนี้ ทำให้บุคคลในครอบครัวเริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และรายจ่ายที่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินจากการเป็นลูกหนี้เงินผ่อน ผู้วิจัยกับครอบครัวจึงร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา โดยพิจารณาถึงการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในเดือนต่อไป จากนั้นได้ทำข้อตกลงร่วมกันกับคนในครอบครัวให้ร่วมมือกันประหยัด โดยพิจารณารายจ่ายในแต่ละเรื่องที่ไม่จำเป็น เช่น ซื้อเหล้า บุหรี่ หวย ให้มีการจ่ายน้อยลง และบางอย่างสามารถเพาะปลูกเพื่อบริโภค

ในครอบครัว โดยยึดหลักว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก” ส่วนเงินที่จ่ายไปกับต้นทุนทางการเกษตรเพื่อเป็นค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ที่มีราคาแพง มีแผนคิดจะรวมกลุ่มกับชุมชนเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ทดลองใช้ในการเกษตร

จากข้อมูลการบันทึกบัญชีในเดือนที่ 2 ครอบครัวผู้วิจัยมีรายจ่ายลดลงแต่ไม่มากนัก เนื่องจากบุคคลในครอบครัวยังลดค่าเหล่า บุหรี่ และอดไม่ได้กับการซื้อหวย คนในชุมชนยังมีการดื่มเหล้ากันมาก ต่างคนต่างเลี้ยงเหล้าซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยเองบางครั้งปฏิเสธไม่ได้เพราะเป็นกิจกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนจึงค่อย ๆ ปรับตัวในการลดเหล้า ลดบุหรี่ และลดต้นทุนในการทำ การเกษตร ซึ่งข้อมูลจากการทำบัญชีครัวเรือนในเดือนที่ 3 เดือนที่ 4 และเดือนที่ 5 ทำให้เห็นความก้าวหน้า พัฒนาการของครอบครัวว่ามีการลดรายจ่ายได้จริง

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นว่า การทำบัญชีครัวเรือนโดยความร่วมมือ ร่วมใจของคนในครอบครัว ทำให้รู้สาเหตุจากปัญหาซึ่งเกิดจากรายจ่ายทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็น จากความร่วมมือของบุคคลในครอบครัว ความมุ่งมั่นจากข้อตกลงร่วมกัน ทำให้ครอบครัวผู้วิจัยสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในแต่ละเดือนลงได้ ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน แต่การวิจัยในระยะสั้นเพียง 5 เดือน ยังไม่ส่งผลให้ปัญหาหนี้สินที่มีอยู่ลดลงได้ ควรมีการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะการที่จะแก้ไขเรื่องปัญหาหนี้สินต้องใช้เวลา ซึ่งถ้าทำการวิจัยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ผู้วิจัยเชื่อว่าจะทำให้แก้ไขปัญหาหนี้สินให้ลดลงได้ สามารถดำเนินชีวิตตามครรลองของความพอเพียงได้อย่างแท้จริง

8. เอกสารอ้างอิง

ธนาคารชุมชน. บมจ.ธนาคารกรุงไทย บัญชีครัวเรือน (ออนไลน์)

www.cb.ktb.co.th/prod/commbank.nsf (วันที่ 3 กรกฎาคม 2558)

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผลการวิจัยที่เกิดขึ้น ควรมีการเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ได้ การเผยแพร่ผลงานการวิจัยทำได้หลายวิธี เช่น

1. นำเสนอในเวลาการประชุม หรือในที่ประชุมต่าง ๆ
2. เขียนลงวารสารต่าง ๆ
3. ตีพิมพ์ของสถานศึกษา บอร์ดนิทรรศการ
4. ส่งรายงานการวิจัยให้หน่วยงานต่าง ๆ
5. นำรายงานการวิจัยขึ้น Website

กิจกรรมท้ายบทที่ 5

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าและจัดทำรายงาน และนำเสนอในการพบกลุ่ม ในประเด็นดังต่อไปนี้ ความหมายการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย ขั้นตอนการทำวิจัยอย่างง่าย ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 5 คน แต่ละกลุ่มปรึกษากันในเรื่องที่สนใจจะทำวิจัยงาน อาชีพที่ใช้เวลาการวิจัย ไม่เกิน 1 เดือน เสร็จแล้วเขียนโครงการวิจัย ตามหัวข้อ ต่อไปนี้

1. ชื่อโครงการวิจัย
2. ชื่อคณะผู้วิจัย
3. ความเป็นมาและความสำคัญ
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
5. วิธีดำเนินงานวิจัย
6. ภูมิลักษณ์ปฏิบัติงาน
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อผู้เรียนเขียนโครงการวิจัยได้เสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่ม นำเสนอผลการเขียนโครงการวิจัย ในการพบกลุ่ม เพื่อให้ครูและเพื่อนผู้เรียนวิเคราะห์ความถูกต้องให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุง โครงการวิจัยที่เสนอ จากนั้นครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อแก้ไขไปปรับปรุงให้ถูกต้อง แล้ว ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยที่เสนอ เสร็จแล้วเขียนรายงานการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย ในการพบกลุ่ม ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง
2. ชื่อคณะผู้วิจัย
3. ความเป็นมาของการวิจัย
4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
5. วิธีดำเนินการวิจัย
6. ผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะ
8. เอกสารอ้างอิง (ถ้ามี)

บทที่ 6 ทักษะการเรียนรู้และศักยภาพหลัก ของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ

ปัจจุบันโลกมีการแข่งขันในการประกอบอาชีพกันมากขึ้น ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ เช่น ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบริหารและการจัดการ ตามที่ได้เรียนรู้มาแล้วในบทที่ 1 - 5 และในบทเรียนนี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เพิ่มเติม ในเรื่องการเรียนรู้และศักยภาพหลักของพื้นที่ในการพัฒนา ซึ่งเป็นอีกทักษะหนึ่งที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ

เรื่องที่ 1 ความสำคัญของศักยภาพหลักของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ

การศึกษา เป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรของชาติให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงสามารถยืนหยัดได้อย่างสง่างามในประชาคมโลก การจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของภูมิสังคม ภูมิรัฐศาสตร์ ศักยภาพทุกด้านที่จะเป็นต้นทุนทางการศึกษา รวมทั้งต่อยอดการศึกษาสู่การพัฒนาประเทศในด้านอื่น และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันบนเวทีโลกเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคม มีการค้นหาศักยภาพหลักของพื้นที่ในทุกภาคส่วนของสังคมปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาอาชีพจึงต้องเน้นพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา ภายใต้ศักยภาพ ที่มีอยู่ในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่นั้นเป็นสำคัญ จึงจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม ประเทศไทยจึงต้องเร่งพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น พร้อมทั้งจะเข้าสู่สังคมการแข่งขันในระดับโลกได้

การจัดการศึกษาด้านอาชีพ มีความสำคัญมาก เป็นการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นการแก้ปัญหาการว่างงานและส่งเสริมความเข้มแข็ง ให้แก่เศรษฐกิจชุมชน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ศักยภาพของพื้นที่ ใน 5 กลุ่มอาชีพใหม่ ให้สามารถแข่งขันได้ใน 5 ภูมิภาคหลักของโลก โดยกำหนดภารกิจการพัฒนา ยกระดับและจัดการศึกษาอาชีพในกลุ่ม 5 อาชีพใหม่ ได้แก่ กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการบริหารจัดการและการบริการ โดยคำนึงถึงหลักการพื้นฐาน ของศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ศักยภาพของธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ 2) ศักยภาพของพื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ 3) ศักยภาพของภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่ 4) ศักยภาพของศิลปะ

วัฒนธรรม ประเพณี องค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ และ 5) ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่

เรื่องที่ 2

การวิเคราะห์ศักยภาพหลักของพื้นที่ในการพัฒนาอาชีพ

1. ศักยภาพหลักของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ และพลังงาน เป็นต้น การแยกแยะเพื่อนำเอาศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ มาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ต้องพิจารณาว่าทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ มีอะไรบ้าง เพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่มี ก็ต้องพิจารณาใหม่ว่าจะประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือกไว้หรือไม่ เช่น ต้องการผลิตน้ำแร่ธรรมชาติจำหน่าย แต่ในพื้นที่ไม่มีตาน้ำไหลผ่าน และไม่สามารถขุดน้ำบาดาลได้ ก็ต้องพิจารณาต่อไป ถ้าต้องการอาชีพนี้ เพราะเห็นว่ามีคนนิยมดื่มน้ำแร่มาก ประกอบกับตลาดยังมีความต้องการเช่นกัน ก็ต้องพิจารณาอีกว่าการลงทุนหาทรัพยากรน้ำและแร่ธาตุ มาใช้ในการผลิตน้ำแร่ จะเสียค่าใช้จ่ายคุ้มทุนหรือไม่

2. ศักยภาพของพื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ หมายถึง ลักษณะของลม ฟ้า อากาศที่มีอยู่ประจำท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิประจำเดือน และปริมาณน้ำฝนในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ในรอบปี เช่น ภาคเหนือของประเทศไทย มีอากาศหนาวเย็น หรือร้อนชื้นสลับกับฤดูแล้ง อาชีพทางการเกษตร ที่ทำรายได้ให้ประชากร ได้แก่ การทำสวน ทำไร่ ทำนาและเลี้ยงสัตว์ หรือภาคใต้มีฝนตกตลอดทั้งปี เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชเมืองร้อน ที่ต้องการความชุ่มชื้นสูง เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เพราะฉะนั้นการประกอบอาชีพอะไรก็ตามจำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพภูมิอากาศด้วย

3. ศักยภาพของภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่ หมายถึง ลักษณะพื้นที่และทำเลที่ตั้งในแต่ละจังหวัด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น เป็นภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม ที่ราบชายฝั่ง สิ่งที่ต้องศึกษา เช่น ขนาดของพื้นที่ ความลาดชัน และความสูงของพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการผลิต การจำหน่าย หรือการให้บริการ ต้องคำนึงถึงทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม

4. ศักยภาพของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ ประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละภาค จึงมีความแตกต่างกัน ในการดำรงชีวิต ทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการประกอบอาชีพ ถึงแม้ว่า

คนไทยส่วนใหญ่ มีวิถีชีวิตผูกพันกับการเกษตร ถึงร้อยละ 80 แต่ก็ควรพิจารณาเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ด้วย

5. ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่ หมายถึง การนำศักยภาพของแต่ละบุคคล ในแต่ละพื้นที่มาใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างให้แต่ละบุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ องค์กร ตลอดจนเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ในประเทศไทยยังมีบุคคลอีกหลายกลุ่มที่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนการพัฒนาอาชีพให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะอาชีพด้านเกษตรกรรม ปัจจุบันมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน สามารถพลิกฟื้นคืนธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์แทนสภาพดินเดิม ที่เคยถูกทำลายไป ทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ต้องพิจารณาดำเนินการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในแต่ละพื้นที่

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ศักยภาพตามหลักของพื้นที่ ทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น มีความสำคัญและจำเป็นต่อการประกอบอาชีพให้เข้มแข็ง หากได้วิเคราะห์ศักยภาพของตนเองอย่างรอบด้าน รวมถึงปัจจัยภายในตัวตน และภายนอกของผู้ประกอบอาชีพ ถ้าวิเคราะห์ข้อมูลได้มากและถูกต้อง ก็มีโอกาสเข้าสู่การประกอบอาชีพ ได้มากยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 3

ตัวอย่างอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพหลักของพื้นที่

กลุ่มอาชีพใหม่ด้านเกษตรกรรม

1. กลุ่มการผลิต เช่น การปลูกไม้ดอกเพื่อการค้า การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ
2. กลุ่มแปรรูป เช่น การแปรรูปปลานิลแดดเดียว การแปรรูปทำไส้กรอกจากปลา การตากแห้งและหมักดองผัก และผลไม้
3. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การเกษตรแบบยั่งยืน การเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวอย่าง อาชีพการปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

ปัจจุบัน การเพาะปลูกของประเทศไทย ประสบปัญหาที่สำคัญคือ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และปัญหาแมลงศัตรูรบกวน เกษตรกรใช้วิธีแก้ปัญหาโดยใช้ยาฆ่าแมลง ซึ่งเป็นอันตราย

ต่อเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค อีกทั้งยังเกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจึงส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางการเกษตรธรรมชาติแบบยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำ ให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีศักยภาพในการเพาะปลูก และให้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ ต่าง ๆ

ดังนั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการดำเนินตามแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยต้องศึกษา และเรียนรู้ในเรื่องหลักเกษตรธรรมชาติ การปรับปรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยวิธีเกษตรธรรมชาติ การทำสมุนไพรรักษาพืช เพื่อป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ฝึกปฏิบัติทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพและน้ำสกัดชีวภาพ ฝึกปฏิบัติการเพาะกล้า การจัดดอกไม้ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การวางแผนการปลูกพืชผัก โดยวิธีเกษตรธรรมชาติ ในอนาคต ฝึกจนเกิดทักษะ จะได้อาชีพที่หลากหลาย จากแนวทางเกษตรธรรมชาติแบบยั่งยืน

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับอาชีพการปลูกพืชผักโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

ที่	ศักยภาพ 5 ด้าน	รายละเอียดที่ควรพิจารณา
1	การวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีแมลงศัตรูพืชรบกวน - มีแหล่งน้ำ และลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม อุดมสมบูรณ์ เหมาะสมในการทำการเกษตร
2	การวิเคราะห์พื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ	<ul style="list-style-type: none"> - ฤดูกาล ภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกพืชผัก เช่น มีอากาศเย็น ไม่ร้อนจัด
3	การวิเคราะห์ภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นฐานการผลิตทางการเกษตร มีแหล่งชลประทาน - ไม่มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ที่มีผลต่อความเสียหายอย่างรุนแรง - มีพื้นที่พอเพียงเหมาะสม มีการคมนาคมสะดวก

ที่	ศักยภาพ 5 ด้าน	รายละเอียดที่ควรพิจารณา
4	การวิเคราะห์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่	- มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม - ประชาชนสนใจในวิถีธรรมชาติ
5	การวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่	- มีภูมิปัญญา/ผู้รู้ เกี่ยวกับเกษตรธรรมชาติ - ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอย่างมาก

กลุ่มอาชีพใหม่ด้านอุตสาหกรรม

1. กลุ่มไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ช่างไฟฟ้าอุตสาหกรรม ช่างเชื่อมโลหะด้วยไฟฟ้า และแก๊ส ช่างเชื่อมเหล็กตัดประตู่ หน้าต่าง ช่างเดินสายไฟฟ้าภายในอาคาร ช่างเดินสายและติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้า ช่างซ่อมแอร์ เป็นต้น
2. กลุ่มสิ่งทอและตกแต่งผ้า เช่น การทำซิลค์สกรีน การทำผ้ามัดย้อม การทำผ้าบาติก การทอผ้าด้วยกี่กระตุก เป็นต้น
3. กลุ่มเครื่องยนต์ เช่น การซ่อมรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ ช่างเครื่องยนต์ ช่างเคาะตัวถังและพ่นสีรถยนต์ เป็นต้น
4. กลุ่มศิลปประดิษฐ์ และอัญมณี เช่น การแกะสลักวัสดุอ่อนเป็องตัน การขึ้นรูปกระถางต้นไม้ด้วยแป้นหมุน การทำของชำร่วยด้วยเซรามิก ผ้าทอ การประดิษฐ์ของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยจากผ้าหรือโลหะ เป็นต้น
5. กลุ่มอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

ตัวอย่าง อาชีพตัวแทนจำหน่ายที่พักและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศภูมิภาคอาเซียนโดยใช้อินเทอร์เน็ต

ปัจจุบัน ประชาคมโลกมีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้นอย่างรวดเร็ว คนในภูมิภาคกลุ่มประเทศอาเซียน จะติดต่อไปมาหาสู่กันมากขึ้น แต่ละประเทศต่างมีความสนใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมของชาติเพื่อนบ้าน มีความต้องการเรียนรู้และท่องเที่ยวกันมากขึ้น จนเกิดเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั่วโลก ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าอื่น ๆ นอกจากนี้

ยังทำให้เกิดธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การคมนาคมและขนส่ง ขยายตัวตามไปด้วย การท่องเที่ยว จึงถือว่าเป็นกิจกรรมการกระจายรายได้ และความเจริญสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น และยังเป็นตัวกระตุ้น ให้เกิดการผลิต และการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยอยู่ในรูปของสินค้าและบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนั้น การรวบรวมข้อมูล นำเสนอ ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเป็นตัวกลางระหว่างผู้ประกอบการ กับผู้ใช้บริการ หรือเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นตัวแทนให้เขาที่พัก และบริการท่องเที่ยว ผู้เรียนจึงควรมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการสื่อสาร การเจรจาต่อรอง มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต สำหรับการเป็นตัวแทนจำหน่าย และเจตคติที่ดี เกี่ยวกับธุรกิจที่พัก และการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศอาเซียน

**ตัวอย่าง การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับอาชีพตัวแทนจำหน่ายที่พัก
และบริการท่องเที่ยวฯ**

ที่	ศักยภาพ 5 ด้าน	รายละเอียดที่ควรพิจารณา
1	การวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติ ในแต่ละพื้นที่	- ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว
2	การวิเคราะห์พื้นที่ตามลักษณะ ภูมิอากาศ	- มีบรรยากาศที่เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว
3	การวิเคราะห์ภูมิประเทศ และ ทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่	- มีทำเลที่ตั้งอยู่ในชุมชน ที่มีการเดินทางได้สะดวก
4	การวิเคราะห์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละ พื้นที่	- มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรม การบริโภคของตลาดโลกมีแนวโน้มกระแสมนิยมสินค้าตะวันออกมากขึ้น - มีศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และเป็นเอกลักษณ์
5	การวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์ ในแต่ละพื้นที่	- มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร และสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศและภาษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน - มีระบบประกันสังคม และการคุ้มครองแรงงาน

กลุ่มอาชีพใหม่ด้านพาณิชย์กรรม

1. กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การออกแบบและการบรรจุภัณฑ์ชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อชุมชน การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์
2. การขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต การสร้างร้านค้าทางอินเทอร์เน็ต
3. กลุ่มผู้ประกอบการ เช่น การประกอบธุรกิจชุมชน ร้านค้าปลีกกลุ่มแม่บ้าน และวิสาหกิจชุมชน

ตัวอย่าง อาชีพการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมือง

ผ้าทอพื้นเมืองมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของไทย มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งการออกแบบ สีเส้น และวัสดุ ที่ใช้ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรของพื้นที่นั้น ๆ เป็นที่นิยมของคนทั่วไป ทั้งคนไทยและต่างประเทศ สำหรับใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและของใช้ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบัน มีการผลิตผ้าพื้นเมือง ในลักษณะอุตสาหกรรมโรงงาน โดยมีบริษัทรับจ้างช่างทอผ้า โดยกำหนดลวดลายให้พร้อมทั้งจัดเส้นไหม เส้นด้ายที่ย้อมสีแล้ว มาให้ทอ เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพ และอีกลักษณะหนึ่ง จะมีคนกลางมารับซื้อผ้า จากช่างทออิสระ ซึ่งหาวัสดุทำเองตั้งแต่การปั่นด้าย ย้อมสี ทอตามลวดลายที่ต้องการ โดยทำที่บ้านของตนเอง แต่คนกลางจะเป็นผู้กำหนดราคาตามคุณภาพ และลวดลายของผ้าที่ตลาดต้องการ ในบางพื้นที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทำเป็นอาชีพเสริม และจำหน่ายในลักษณะสหกรณ์ เช่น กลุ่มทอผ้าของศูนย์ศิลปาชีพ หรือกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่ การทอผ้าพื้นเมือง ส่วนใหญ่จะออกแบบลวดลายเป็นสัญลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่ม ที่กระจายตัวกันอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย จนถึงปัจจุบันนี้มีเอกลักษณ์การออกแบบของตนเอง ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนสีเส้น ลวดลายตามรสนิยม ของตลาด แต่ก็ยังมีบางส่วนที่คงเอกลักษณ์ของตนเองไว้ เพื่อแสดงความชัดเจนถึงชาติพันธุ์ในแต่ละภูมิภาค ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้อย่างหลากหลาย การแข่งขันในด้านการตลาดก็ย่อมจะสูงขึ้น ดังนั้น ผู้เรียนควรมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติต่ออาชีพ และคำนึงถึงการวิเคราะห์สภาพกลุ่มอาชีพและธุรกิจอาชีพทอผ้าพื้นเมือง

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับอาชีพท้องถิ่นเมือง

ที่	ศักยภาพ 5 ด้าน	รายละเอียดที่ควรพิจารณา
1	การวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติ ในแต่ละพื้นที่	- มีทรัพยากรธรรมชาติ ที่พอเพียง สามารถนำมา เป็นวัตถุดิบได้
2	การวิเคราะห์พื้นที่ตามลักษณะ ภูมิอากาศ	- มีภูมิอากาศที่เหมาะสม - มีข้อมูลของภูมิอากาศอยู่เสมอ
3	การวิเคราะห์ภูมิประเทศ และ ทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่	- เป็นศูนย์กลางहतอดอุตสาหกรรม - มีพื้นที่ ที่เอื้อต่อการบริการด้านการค้า การ ลงทุน และการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับประเทศ เพื่อนบ้าน สามารถติดต่อการค้าได้ - มีพื้นที่ชายแดน ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน
4	การวิเคราะห์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละ พื้นที่	- มีแหล่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ทุนทางสังคม และวัฒนธรรม
5	การวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์ ในแต่ละพื้นที่	- มีภูมิปัญญาและทักษะฝีมือแรงงาน

กลุ่มอาชีพใหม่ด้านความคิดสร้างสรรค์

1. คอมพิวเตอร์และธุรกิจ ได้แก่ โปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์
2. กลุ่มออกแบบ เช่น โปรแกรม Auto Cad เพื่องานออกแบบก่อสร้าง ออกแบบ
ชิ้นส่วน ทางอุตสาหกรรม โปรแกรม Solid Work เพื่อใช้เขียนแบบเครื่องกล
3. กลุ่มงานในสำนักงาน เช่น Office and Multimedia การจัดทำระบบข้อมูลทาง
การเงินและบัญชีด้วยโปรแกรม Excel และโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูป เพื่อใช้ในการทำงานทางธุรกิจ
การใช้คอมพิวเตอร์ ในสำนักงานด้วยโปรแกรม Microsoft Office โปรแกรม Microsoft Access
เป็นโปรแกรม สำหรับการบันทึกฐานข้อมูล เช่น งานบุคลากร รายการหนังสือในห้องสมุด
4. กลุ่มช่างคอมพิวเตอร์ เช่น ช่างซ่อม ช่างประกอบช่างติดตั้งระบบและบำรุงรักษา
คอมพิวเตอร์

ตัวอย่าง อาชีพการสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation) เพื่อธุรกิจ

ในยุคปัจจุบัน คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ธุรกิจอุตสาหกรรม Animation เป็นงานเกี่ยวกับการสร้างภาพเคลื่อนไหว ที่ให้ความบันเทิง และงานสร้างสรรค์การออกแบบโดยใช้คอมพิวเตอร์ เป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถทำรายได้ดี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้เรียนที่สนใจ ควรมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์ เทคนิคการคิดแบบสร้างสรรค์ การกำจัดสิ่งกีดกั้นความคิดเชิงสร้างสรรค์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation) เพื่อธุรกิจ การออกแบบชิ้นงาน (Animation Workshop) ประโยชน์และโทษของการใช้คอมพิวเตอร์ จรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้ประกอบอาชีพทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ควรหมั่นฝึกฝนและพัฒนาความคิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ดี และมีศักยภาพด้านทักษะสูงขึ้น จนสามารถส่งผลงานเข้าประกวดแข่งขันได้

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับอาชีพการสร้างภาพเคลื่อนไหว (Animation) เพื่อธุรกิจ

ที่	ศักยภาพ 5 ด้าน	รายละเอียดที่ควรพิจารณา
1	การวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่	-
2	การวิเคราะห์พื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ	-
3	การวิเคราะห์ภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่	-
4	การวิเคราะห์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่	- มีข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ที่ผสมผสานของหลากหลายพื้นที่
5	การวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่	- มีแรงงานที่มีทักษะฝีมือ ความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี - มีการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ บางอาชีพเมื่อวิเคราะห์ศักยภาพแล้ว อาจไม่มีรายละเอียดการพิจารณาครบทั้ง 5 ด้าน

กลุ่มอาชีพใหม่ด้านบริหารจัดการและการบริการ

1. กลุ่มการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ พนักงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม พนักงานผสมเครื่องดื่ม การทำอาหารว่างนานาชาติ การบริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น
2. กลุ่มสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทย นวดด้วยลูกประคบ สปาเพื่อสุขภาพ การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ เป็นต้น
3. กลุ่มการซ่อมแซมและบำรุงรักษา เช่น การซ่อมเครื่องปรับอากาศ การซ่อมเครื่องยนต์ดีเซล ซ่อมเครื่องยนต์เบนซิน การซ่อมเครื่องยนต์เล็กเพื่อการเกษตร การซ่อมจักรอุตสาหกรรม การซ่อมเครื่องใช้ ไฟฟ้า เป็นต้น
4. กลุ่มคมนาคมและการขนส่ง ได้แก่ อาชีพด้าน Logistics หรือการขนส่งสินค้าทางบก ทางอากาศและทางเรือ
5. กลุ่มช่างก่อสร้าง เช่น ช่างปูกระเบื้อง ช่างไม้ ช่างปูน ช่างทาสี ช่างเชื่อมโลหะ
6. กลุ่มผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง เช่น การทำบล็อกคอนกรีต เสาคอนกรีต เป็นต้น

ตัวอย่าง อาชีพการบริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์

การบริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ เป็นการประกอบอาชีพธุรกิจชุมชน โดยนำเอาต้นทุนทางสังคม คือ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มาบริหารจัดการ ได้แก่ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนงบประมาณของรัฐ และทุนทางความรู้ มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม และใช้ชุมชนเป็นฐาน ควบคู่กับการสร้างองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มมูลค่า จูงใจให้นักท่องเที่ยว มาสัมผัสกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบโฮมสเตย์ ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้ ในหลักการจัดโฮมสเตย์ให้เข้าใจ ศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย ความรู้พื้นฐานและมาตรฐานการจัดโฮมสเตย์ การจัดกิจกรรมนำเที่ยว การต้อนรับนักท่องเที่ยว การบริการและการเป็นมัคคุเทศก์ วิธีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การประกอบอาหาร การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ องค์ความรู้

ที่หลากหลายนี้ จะสามารถพัฒนาตนเอง และกลุ่มไปสู่การบริหารจัดการที่มีมาตรฐานเป็นไปตามหลักการ ของอาชีพการบริการที่ฝึกสำหรับนักท่องเที่ยว ในรูปแบบโฮมสเตย์

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับอาชีพการบริการที่ฝึกในรูปแบบโฮมสเตย์

ที่	ศักยภาพ 5 ด้าน	รายละเอียดที่ควรพิจารณา
1	การวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดสนใจ มีความแปลกชวนให้ผู้คนมาเที่ยวพักผ่อน และพักค้างคืน - มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจ - ใกล้แหล่งน้ำ น้ำตก ทะเล มีทิวทัศน์ที่สวยงาม - ไม่ถูกรบกวนจากแมลง และสัตว์อื่น ๆ
2	การวิเคราะห์พื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ	<ul style="list-style-type: none"> - ภูมิอากาศไม่แปรปรวนบ่อยมากนัก
3	การวิเคราะห์ภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้งของแต่ละพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - มีทำเลที่ตั้งอยู่ไม่ไกลเกินไป เดินทางได้สะดวก - ข้อมูลแต่ละพื้นที่ที่เลือก อยู่ใกล้จุดท่องเที่ยวหรือไม่ มีความปลอดภัยเพียงใด และมีคู่แข่งที่สำคัญหรือไม่
4	การวิเคราะห์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่เป็นธรรมชาติ อยู่ในพื้นที่
5	การวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้ประกอบการ และแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ - มีความร่วมมือจากชุมชนในด้านการเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการที่ฝึก

บรรณานุกรม

สมนึก โทณผลิน. (2554). หนังสือเรียนสาระทักษะการเรียนรู้ รายวิชาทักษะการเรียนรู้
ทร 31001 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ : เอกพิมพ์ไท.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). หนังสือเรียนสาระ
ทักษะการเรียนรู้ รายวิชาทักษะการเรียนรู้ ทร 31001 ระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 40/2553.

_____. (2555). หนังสือเรียนสาระทักษะการเรียนรู้ รายวิชาทักษะการเรียนรู้
ทร 31001 ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 34/2555.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายสุรพงษ์ จำจด	เลขาธิการ กศน.
นายประเสริฐ หอมดี	รองเลขาธิการ กศน.
นางตรีสุข สุขสุขเดช	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
นายจำเริญ มูลฟอง	ผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายสมชาย เต็ดขาด	รองผู้อำนวยการสถาบัน กศน.ภาคเหนือ

ผู้สรุปเนื้อหา

นางดวงทิพย์ แก้วประเสริฐ	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางพิมพ์พรรณ ยอดคำ	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายนิพนธ์ ณ จันตา	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นายสมโภช จันทรคำภู	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางบุษบา มาลินีกุล	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางอรวรรณ พึ่งเพราะ	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางรสพร หม่อมศรีใจ	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางวราพรรณ พูลสวัสดิ์	ครูชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ

ผู้บรรณาธิการ

นายจรณชัย วรรณทอง	ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
นางอมรา เหล่าวิชยา	ศึกษานิเทศก์ ชำนาญการพิเศษ สำนักงาน กศน. จังหวัดพิจิตร

ผู้พิสูจน์อักษร

นางดวงทิพย์ แก้วประเสริฐ	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางสาวกมลธรรม ชื่นพันธ์	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางณิชากร เมตาภรณ์	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
นางแก้วตา ธีระกุลพิศุทธิ์	ครูชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
------------------------	---

ออกแบบปก : สุภาโชค ศรีรัตนศิลป์